

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Diplomová práce

Význam krve v Písmu - odpověď svědkům Jehovovým

Vypracovala: Jana Bartošová
Vedoucí diplomové práce: Prof. ThDr. Milan Balabán

Praha 2001

Předmluva

Tuto práci bych ráda věnovala všem svědkům Jehovovým, kteří si natolik cení pravdy, že se nebojí samostatně přistoupit k nezaujaté diskusi o vážných náboženských otázkách, bez ohledu na její možné závěry a důsledky. V tom jim ze srdce přeji hodně síly a odvahy.

OBSAH

Předmluva 2
Úvod 4
1. Historie učení o krvi u svědků Jehovových 6
1.1. Svědkové Jehovovi a krevní transfúze 7
1.2. Transplantace orgánů - “kanibalismus!”14
1.3. Očkování - “zločin proti lidskosti”17
1.4. “Zakázané” a “povolené” krevní komponenty20
2. Biblické učení o krvi27
2.1. Výskyt a použití slova krev v Písmu28
2.2. Teologický význam krve v biblickém učení30
2.2.1. Posvátnost krve30
2.2.2. Zákaz vraždy31
2.2.3. Zákaz požívání krve33
2.2.4. Krev v bohoslužbě34
2.3. Krev v Levitiku36
2.4. Křesťanský pohled na krev40
3. Teologické zdůvodnění učení o krvi u svědků Jehovových44
3.1. Starozákonní verše pro “zákaz” přijímání krve (Genesis 9, 3-6; Levitikus 17, 10-14; 1 S 14, 31-35; 1 Pa 11, 17-19)45
3.2. Novozákonní verše pro “zákaz” přijímání krve (Skutky apoštolské 15, 20,28-29; Židům 10, 29)51
3.3. Pohled na krev očima raných církevních otců56
4. Moderní židovský postoj ke krvi61
Závěr63
Dodatek65
Seznam použité literatury66

Úvod

Svědkové Jehovovi patří mezi nejznámější extrémní náboženská hnutí u nás. Negativní popularitu si v očích široké veřejnosti získali zejména dvěma charakteristickými rysy. Vykovávají intenzivní zvěstovatelskou službu, při které vedou s lidmi tendenční rozhovory u dveří jejich domů a bytů, a za účelem rozvinutí dalšího zájmu nabízejí barevné náboženské publikace, vydávané Společností Strážná věž, či s nimi postávají na rozích ulic a čekají, až přijde vhodná oběť. Druhý charakteristický rys se týká jejich svérázné interpretace biblického učení o krvi, ze kterého vyvozují přísný zákaz krevních transfúzí. Právě odmítání krevních transfúzí, které s sebou akutně nese hrozbu smrti, je svědkům Jehovovým vytýkáno jako fanatické a tmářské, a pobuřuje i takové lidi, kteří by vůči svědkům byli jinak mnohem více tolerantnější či indiferentnější.

Učení o krvi patří mezi stěžejní články věrouky svědků Jehovových. Člověk, který by souhlasil se všemi články oficiální doktríny, ale měl by výhrady vůči odmítavému postoji ke krevním transfúzím, nemohl by se stát pokřtěným členem této náboženské společnosti. Přijmutí či odmítnutí transfúze krve nezáleží na soukromém rozhodnutí individuálních členů, ale tato otázka je předem rozhodnuta ve vedoucím sboru svědků Jehovových, jež se prohlašuje za “mluvčího” Jehovy Boha. Neexistuje žádná otevřená diskuse, žádná možnost podělit se o své připomínky a vznést své námitky vůči učení, které bylo vedoucím sborem prohlášeno za oficiálně platné. Členové organizace jsou postaveni do pasivní role příjemců “božského učení”, které Jehova Bůh zjevil skrze svůj vyvolený vedoucí sbor. Od pokřtěných členů se vyžaduje pouze bezvýhradná poslušnost a lojalita. Pokud někdo vznáší kritické námitky a s oficiálním učení nesouhlasí, je ze společenství oddělen. Exkomunikací, ale stejně tak i vlastním odchodem, si vyslouží status “odpadlíka”, jehož se musí ostatní členové stranit.

Kontroverzní učení o krvi, jako i jiné nauky hlásané Společností Strážná věž, se za více než sto dvacetiletou historii svědků Jehovových značně změnilo. Tyto změny podrobně dokumentuji v prvním ze čtyř oddílů své práce. Na citovaných ukázkách z

vlastní literatury organizace poukazují na postupný vývoj nauky o krvi, zejména na její rozpracování s ohledem na krevní transfúze, transplantace orgánů, očkování a rozdělení na “povolené” a “zakázané” krevních komponentů.

V druhé části práce se zabývám samotným biblickým učením o krvi. Zaměřuji se na použití krve a její význam zejména ve starozákonním rituálním pojetí, a poté připojuji křesťanský pohled na krev, vyplývající ze souvislostí událostí Starého a Nového zákona. Ve třetí části studie představuji teologické argumenty svědků Jehovových, jimiž zdůvodňují zákaz krevních transfúzí, a polemizují s jejich svéráznými výklady. Také připojuji pohled na krev očima církevních otců, jejichž autoritou se několikrát ve svých publikacích Společnost Strážná věž zaštiťuje. Většina argumentů, na nichž staví svědkové Jehovovi svou radikální nauku o odmítání krevních transfúzí, vychází z kořenů starozákonní teologie krve a židovské praxe. Proto, na závěr své práce, pro zajímavost srovnávám se svědky Jehovovými názor moderních židů k problematice krve.

Mohlo by se zdát, že diskuse ohledně transfúzí krve patří předně do oblasti medicíny, neboť jsou to právě lékaři a zdravotnický personál, jež v praxi řeší konkrétní situace, kdy svědkové Jehovovi trvají na bezkrevním způsobu léčby. Přesto postoj svědků Jehovových ke krvi je primárně teologickou záležitostí, zdravotní rizika hrají v jejich rozhodování pouze sekundární roli. Klíčem k pochopení dané problematiky a k diskusi se svědky Jehovovými může být pouze objasnění teologických stanovisek, na jejichž základě postavili vedoucí tohoto náboženského hnutí celou spornou nauku.

Účelem mé práce není subjektivní povrchní kritika svérázného učení svědků Jehovových, ale poctivé předložení biblických stanovisek, na jejichž autoritu se sami svědkové odvolávají, když tvrdí, že odmítají krev, protože jim to přikazuje Bůh. Ať tedy Písmo samo, jako “meč Ducha”, svědkům Jehovovým odpoví, jaký význam Pán Bůh krvi přikládá a jak má člověk uctivě respektovat jeho pohled.

1. Historie učení o krvi u svědků Jehovových

Zákaz krevních transfúzí je jednou z nejkontroverznějších doktrín svědků Jehovových, kvůli kterým byli a jsou kritizováni širokou veřejností za nesmyslné hazardování s životem. Žádná jiná nauka se tak přímo nedotýká života a smrti následkem pochybení v náboženském učení jako právě nauka o krvi. Společnost Strážná věž prezentuje svůj oficiální postoj zejména na stránkách čtrnáctideníku Strážná věž, který je hlavním komunikačním kanálem mezi ústředím organizace a jednotlivými sbory svědků Jehovových po celém světě. Otázkou transfúze krve a dalších jejích relevantních součástí, jako je transplantace orgánů, očkování a používání krevních derivátů, se již zabývá celá desetiletí. “Stezka spravedlivých je jak jasné světlo, které svítí stále víc, až je tu den.”¹ Tímto biblickým citátem svědkové Jehovovi dokládají oprávněnost postupně přibývajících poznání, tzv. “nového světla”, v klíčových důrazech svého oficiálního učení o krvi. Postoj svědků Jehovových, přestože se předně jedná o lékařské postupy, není v první řadě odvozen od zdravotních rizik či pochybností o možné újmě na zdraví, i když, zejména v jejich rané historii, setkáváme s velmi razantními “šarlatánskými” spekulacemi o vlivu těchto postupů na lidské zdraví. Postoj svědků Jehovových v této problematice vyplývá z jejich svérázné teologické argumentaci a hrubých exegetických a hermeneutických chyb, kterých se dopouštějí ve výkladu a aplikaci, pro ně údajně klíčových biblických míst o významu a použití krve.

Následující kapitoly nabízí průřez historickým vývojem učení svědků Jehovových o krvi, dokumentovaný citacemi z publikací Společnosti Strážná věž. Přináší přehled podstatných změn a posunů důrazů oficiálního učení, které, jako všechno “nové světlo”, významně ovlivňuje myšlení a rozhodování jednotlivých svědků Jehovových i organizační postupy uvnitř hierarchicky řízené komunity.

¹ Přísloví 4, 18, EP

1.1. Svědkové Jehovovi a krevní transfúze

Zakladatel organizace svědků Jehovových Charles T. Russell, který začal publikovat časopis Strážná věž v roce 1879, sám nepovažoval otázku krve za kontroverzní. Počátky formulování oficiálního učení Společnosti Strážná věž, týkajícího se zákazu přijímat krev, spadají až teprve do začátku 30. let 20. století. Russell zastával názor, že zákaz jedení krve se vztahoval pouze na židy. Pro křesťany platil jenom dočasně v kontextu historie prvotní církve, aby se nestali kamenem klopýtnutí pro židovské konvertity. Ačkoli si byl Russell vědom zákazu ve Skutcích 15, prý by neměl špatné svědomí kvůli tomu, že by pozřel krvavé uzeniny.² Russell zdůrazňoval více Pavlovy listy (např. odvoláváním se na princip svědomí v rozhodování se ohledně masa obětovaného modlám v 1. Korintským 8) než Mojžíšský zákon, proto neviděl žádný důvod, proč by měl trvat na zákazu nejíst žádnou krev.

Během působení Josepha F. Rutheforda (1916-1942), druhého prezidenta Společnosti Strážná věž, se zvětšil důraz kladený na Starý zákon a na jeho implikace v novozákonní teologii. Tento trend dále pokračoval i u následujících dvou prezidentů, Nathana H. Knorra (1942-1977) a Fredericka Franze (1977-1992), a je typický pro svědky Jehovovy dodnes.

Po smrti Russella se první oficiální zmínka ohledně otázky krve objevuje ve Strážné věži z 15. 12. 1927, str. 371, kde se komentuje Genesis 9, 4: “Bůh řekl Noemovi, že je mu vydáno všechno živé tvorstvo, ale nesmí jíst jeho krev, neboť v ní je život.” Nejenom že Rutheford v tomto článku neodsoudil ani krevní transfúze ani fyzické jedení krve, ale hlavním tématem tu byla diskuse týkající se svatosti života a vraždy. Přesto Společnost Strážná věž dnes nepravdivě používá tento odkaz jako důkaz, který má podpořit její tvrzení, že zakazovala transfúze již v roce 1927.

Jednoznačné explicitní tvrzení, že se krev nemá jíst, vyšlo teprve na stránkách Zlatého věku (dnešní Probud'te se!) z 16. 6. 1932, str. 634-637, též v komentáři ke Genesis 9, 4 ohledně Boží smlouvy s člověkem: “*Pro člověka platil zákon, že je mu dovoleno jíst*

² Strážná věž, 15. 11. 1892, str. 351.

maso zvířat, ptactvo, ryby, ale nesmí jíst krev. Důvodem, proč se nesmí pozřít krev, je, že v krvi je životní princip. Bůh tak dal lekci ohledně svatosti života. Protože život je v krvi, nesmí se jíst. ...V pozdějších letech, když dal Bůh Izraeli zákon, jehož část je vyjádřena v Levitiku 17, verše 13 a 14, bylo řečeno: “Kdokoli z Izraelců i z těch, kdo mezi vámi přebývají jako hosté, uloví zvíře nebo ptáka, které se smí jíst, nechá vytéci jeho krev a přikryje ji prachem, neboť život každého tvora je v jeho krvi, ta ho oživuje. Proto jsem Izraelcům řekl, nebudete jíst krev žádného tvora, neboť život každého tvora je v jeho krvi. Každý, kdo by ji jedl, bude vyobcován.” Jasně se tu potvrzuje, že trestem za jedení krve měla být smrt či odříznutí od života. Jak vidíme, Bůh to považoval za přestoupení svého zákona, a tento vážný přestupek proti životu všeho tvorstva si zasloužil trest smrti.”

Další zmínka v oficiální literatuře Společnosti Strážná věž k tématu krve se objevila ve Strážné věži z 15. 2. 1939, str. 62, v článku, který se zabýval otázkou, zda-li křesťané mohou jíst vepřové maso. Rutheford zde citoval Koloským 2, 14,16-17 “Vymazal dlužní úpis, jehož ustanovení svědčila proti nám, a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž. Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete ...” V tomto článku se dochází k závěru, že je rozdíl mezi jedením vepřového, což spadá do zákazu daného výlučně židům, a jedením krve, což se vztahuje na celý svět obecně. Na podporu této dedukce se uvádí odkaz na Levitikus 17, 11-12 “V krvi je život těla. ... Proto jsem rozkázal Izraelcům: Nikdo z vás nebude jíst krev, ani ten, kdo mezi vámi přebývá jako host, nebude jíst krev.” Na podkladě tohoto biblického místa Rutheford tvrdil, že přestože cizinci nebyli pod smlouvou Zákona, stejně i na ně se vztahoval zákaz o jedení krve, tudíž tedy platil pro každého, proto platí dnes i pro křesťany. Dietní předpisy o čistém a nečistém mase byly závazné pouze pro lid vázaný smlouvou Zákona. Ta skončila podle Koloským 2. kapitoly smrtí Krista na kříži, a tak jíst vepřové maso není již spornou otázkou. I když Strážná věž tvrdila, že křesťané nemají jíst krev, v této fázi ještě neztotožnila fyzické jedení krve s přijímáním krevní transfúze, což je klasický, typický argument svědků dnes. V této době se transfúze krve již běžně vykonávaly a byly dokonce prováděny i na jednotlivcích z řad svědků Jehovových.

První přímá interpretace biblického oddílu aplikovaná na krevní transfúze, jež

znamená oficiální počátek doktríny svědků Jehovových o odmítání krve, byla publikovaná v Strážné věži z 1. 12. 1944, str. 362: *“Nejenom jako Noemův potomek, ale také jako ten, jenž je vázán Božím zákonem daným Izraeli, včleněný do věčné smlouvy ohledně svatosti krve, jenž udržuje život, cizinci bylo zakázáno jíst nebo pít krev, ať transfúzí či ústy. (Genesis 9, 4; Levitikus 17, 10-14)”* Přestože Společnost Strážná věž odsoudila v tomto článku požívání krve, stále ještě nevyslovila přímé tvrzení, že je nesprávné přijímat krevní transfúze.

Následující zmínka o krvi se objevuje ve Strážné věži z 1. 7. 1945, str. 198-201: *“Zákaz jíst či pít krev se nevztahuje pouze na zvířata obětovaná na oltáři, ale na všechna zvířata, která jsou určena ke konzumaci.”* Postoj svědků Jehovových se měl řídit tímto pravidlem: před požitím je nutné nechat všechny druhy zvířat vykrvácet, aby se zbavila krve. A to včetně malých zvířat, u kterých je výše uvedený způsob přípravy k jídlu téměř nemožný, jako např. ryby, plazi, ptáci. Později Společnost Strážná věž změnila tuto striktní interpretaci s ohledem na proveditelnost vykrvácení právě u malých zvířat.

Rok 1948 se stal mezníkem v učení o odmítání transfúzí krve. Poprvé Společnost Strážná věž explicitně vyslovila názor, že krevní transfúze jsou nesprávné. V časopise *Probudte se!* z 22. října, str. 12 čteme jasné tvrzení: *“Podle Božího zákona lidé nemají přijímat do svého těla krev jiných.”* Cituje se Levitikus 7, 27 *“Kdokoli by jedl jakoukoli krev, bude vyobcován ze svého lidu.”* a Deuteronomium 12, 25 *“Nebudeš ji [krev] jíst, aby se dobře vedlo tobě i tvým synům po tobě, když budeš dělat, co je správné v Hospodinových očích.”* Poté článek končí: *“Kromě toho, že se vydáváme v nebezpečí neposlušnosti Božího zákona, krevní transfúze s sebou nese zdravotní rizika.”* Stojí za povšimnutí, že tento článek ještě přímo neodsuzuje krevní transfúzi jako duchovně nesprávnou, ale spojuje tuto praxi s jedením krve, které bylo přímo odsouzeno. Z toho plyne závěr, že přijímání transfúzí nás staví do nebezpečí, že se takového přestupku dopustíme a způsobíme si újmu na zdraví. Ještě pořád nehrozilo svědkům Jehovovým za přijetí transfúze vyloučení z organizace jako za kardinální přestupek proti doktrinálnímu učení.

Následující diskuse na stránkách Strážné věže a Probuďte se! o zákazu krevních transfúzí se rozpoutala v roce 1951 v souvislosti s případem manželů svědků Jehovových Darrella a Rhody LaBrenzových z Chicaga. Poté, co se jim se narodilo druhé dítě, Cheryl, lékaři u ní zjistili neslučitelnost Rh faktoru. Rodiče zásadně odmítli léčbu transfúzí krve a ke svému postoji podali vysvětlení v Time z 30. 4. 1951: *“Svatost krve je věc, se kterou si nemůžeme zahrávat. Každý ví, že krev představuje životní sílu, a nám nepřísluší mít nad životem žádnou kontrolu. Pouze Jehova má tuto moc. Transfúze, která znamená určitou formu pití či jedení krve, je pro nás, kteří jsme svědky Jehovovými, zakázaná.”* Soud rozhodnul, že dívka bude rodičům odebrána kvůli zanedbávání péče, a transfúzi nakonec autorizoval. K tomuto postupu matka dívky prohlásila: *“Ti, kteří si transfúzi vynutili, jsou odpovědní za hřích.”* Strážná věž k tomuto případu v roce 1951 otevřela jednoznačnou otázku, jaký je biblický podklad pro odmítání transfúzí, a odůvodňovala svá tvrzení zejména oddíly z Mojžíšova zákona. Zákaz přijímat krev byl aplikován jak na zvířecí, tak i na lidskou krev. Ačkoli bylo oficiálně potvrzeno, že přijímat transfúze krve je nesprávné a nebiblické, trvalo to ještě deset let, než Společnost Strážná věž zavedla represe vůči porušování tohoto učení v podobě exkomunikace z organizace. Dosud se mohli jednotliví svědkové Jehovovi rozhodovat podle svého svědomí, i když, pokud s transfúzí souhlasili, pohlíželo se na ně s despektem jako na nezralé a vzpurné členy.

Strážná věž z 15. 1. 1961 oficiálně potvrdila tvrdé stanovisko o postupu vůči pokřtěným svědkům Jehovovým, kteří krev přijali. Již to nebyla věc svědomí a osobního rozhodnutí, ale začal platit obecný zákon: *“V pohledu na vážnost přijímání krve do lidského těla, přivodilo by přestoupení učení Svatého Písma v této záležitosti, ohledně přijetí transfúze krve, oddanému pokřtěnému svědkovi vyloučení z křesťanského společenství? ... Inspirované Svaté Písmo odpovídá ano ...”* Od této doby byli svědkové Jehovovi nekompromisně postaveni před krutou volbu, přijmout transfúzi a být vyloučení z organizace, či odmítnout, a vystavit se vážným následkům, které mohou vést ke zmaření života. Pro svědka Jehovova neexistuje jiná varianta volby.

Učení o krvi bylo rozpracovááno až do mnohdy absurdních aplikací. Například svědkům bylo zakázáno, aby dovolili veterináři dát transfúzi krve jejich zvířatům, a také

jim ani nesměli podávat krmivo obsahující krev.³ Nesměli používat hnojiva s obsahem krve.⁴ Pokud ovšem takové hnojivo nebylo pro osobní použití pro svědka Jehovova, zákaz neplatil, například když svědek pracoval s hnojivem pro někoho jiného, pro ne-svědka Jehovova.⁵ Zajímavé je, že až do roku 1964 Společnost dovolovala doktorům - svědkům Jehovovým, aby dávali transfúze pacientům, kteří svědky nebyli, podobně jako řezníci mohli prodávat krvavé uzeniny svým zákazníkům.⁶

Ve Strážné věži z 1. 7. 1966, str. 401, je dobře vidět přitvrzující se odpor svědků Jehovových k transfúzím krve, které jsou dokonce srovnávány s kanibalismem: *“Protiví se ti neposlušnost Božího zákona? Přijímání krve je tedy stejně ohavné jako kanibalismus. Představ si, že bys jedl tělo jiného lidského tvora. To je šokující! Liší se to nějak od pití lidské krve? Mění na tom něco skutečnost, že nepodáváme krev do úst, ale přímo nitrožilně? Vůbec ne!”* Podobně i v knize Věčný život ve svobodě Božích synů, 1966, str. 337-338, čteme pod titulkem *“Je to kanibalismus?”* stejné tvrzení. Kanibalové pijí lidskou krev, což je srovnatelné s postojem člověka, který přijme transfúzi krve. V pozdějších letech Společnost Strážná věž upustila od této přemrštěné ilustrace, protože byla velmi kontroverzní. Oběti kanibalů musí být téměř vždy fyzicky poškozeni, což adekvátně nelze říci o těch, kteří přijímají transfúzi krve. Pití lidské krve není nezbytné pro udržení života, kdežto transfúze krve je často, ne-li téměř vždy, určena k zachování života. Nehledě na skutečnost, že i svědkové Jehovovi přijímají očkovací séra, získaná z lidské či zvířecí krve. Podle oficiálního dopisu z ústředí Společnosti Strážná věž, datovaného 12. 12. 1974, byl do kategorie jedení krve dokonce zahrnut i případ, kdy by si někdo olíznul krvácející ránu, aniž by krev vyplivnul z úst.

V 80. a 90. letech se instrukce z ústředí Společnosti Strážná věž ohledně otázky transfúze krve rozšířily na klasifikaci přijatelných a nepřijatelných krevních komponentů a některých specializovaných lékařských postupů, jako např. autotransfúze a použití mimotělního oběhu při operacích srdce. Podle pokynů v knize Sjednocení v uctívání

3 Strážná věž z 15. 2. 1964, str. 127.

4 Strážná věž z 15. 2. 1964, str. 127-128.

5 Strážná věž z 15. 11. 1964, str. 84.

6 Strážná věž z 15. 11. 1964, str. 682-683.

jediného pravého Boha, 1991, str. 157-159, má svědek Jehovův postupovat následovně: *“Lékař může navrhnout, aby sis dal vzít trochu vlastní krve a tu uložit pro případ, že by jí bylo zapotřebí při pozdější operaci. Souhlasil bys? Pamatuj, že podle Božího zákona daného skrze Mojžíše má být krev odebraná z těla nějakého tvora vylita na zem. ... Jak by tedy mohlo být správné skladovat tvou krev (i poměrně krátkou dobu) a pak ji vracet do tvého těla? Ale co když lékař řekne, že během operace nebo jiného zákroku bude tvá krev vedena nějakým zařízením vně tvého těla a pak ihned zpátky? Souhlasil bys? Někteří se domnívají, že to mohou s čistým svědomím připustit, pokud bylo zařízení vypláchnuto jinou tekutinou než krví. Na vnější zařízení pohlížejí jako na prodloužení vlastního oběhového systému. Situace se ovšem různí, a rozhodnout se nakonec musíš ty sám.”* Podle této spekulace, zatímco autotransfúze není svědkům Jehovovým dovolena, protože odebraná krev se nesmí vrátit zpět do těla, mimotělní krevní oběh lze považovat za prodlouženou část oběhového systému, a tudíž tu zásada o vylití krve, jež tělo opustila, neplatí.

Veliký rozruch a mnohé spekulace ohledně posunu v učení svědků Jehovových v otázce přijímání krevních transfúzí a preparátů vyrobených z krve vyvolal článek v rubrice *“Otázky čtenářů”* ve Strážné věži z 15. 6. 2000: *“... Svědkové Jehovovi zastávají názor, že přijímání celé krve nebo jejích čtyř primárních komponentů [červené krvinky, bílé krvinky, destičky, plasma], je porušením Božího zákona. ... Vzniká však otázka ohledně derivátů získaných z těchto primárních krevních komponentů. ... Měl by křesťan souhlasit s přijetím těchto preparátů [získaných z červených krvinek, bílých krvinek, destiček či plasmy] při léčebném postupu? Na to nemůžeme odpovědět. Bible k nepodává žádné detaily, takže křesťan musí učinit své vlastní rozhodnutí před Bohem. ...”* Podle zásady *“co není zakázáno, je dovoleno*, mohou svědkové Jehovovi v otázce krve, na základě této Strážná věže z 15. 6. 2000, učinit určité kompromisy a nebýt za ně postihováni.

V návaznosti na výše zmiňované vydání Strážné věže, ohlásila Společnosti Strážná věž svou novou reformní politiku týkající se exkomunikace pokřtěných svědků Jehovových, kteří přijmou krevní transfúzi. Prohlášení bylo oficiálně oznámeno v tiskové zprávě pro media, vydané Výborem pro styk s veřejností Společnosti strážná věž 14. 6. 2000. Ve zprávě stálo: *“Jestliže pokřtěný věřící člen dobrovolně a bez lítosti přijme krevní*

transfúzi, svým vlastním konáním dává najevo, že si už více nepřeje být jedním ze svědků Jehovových. Takový jednatel se zřiká svého členství vlastním chováním, místo aby sbor inicioval tento krok. Tento postup představuje procedurální změnu zavedenou v dubnu 2000, podle které sbor již více nenavrhuje zrušení členství v takovýchto případech. Ale konečný výsledek je stejný: na tohoto jednotlivce se již nepohlíží jako na svědka Jehovova, protože již nepřijímá a nenásleduje zásadní princip víry.” Neexistuje žádný oficiální záznam o této procedurální změně, který by byl písemně oznámen členům Společnosti Strážná věž na stránkách jejich autorizovaných publikací. Jedinou dokumentací jsou sekulární novinové články, které citovaly prohlášení mluvčích Společnosti Strážná věž (např. Times of London, 14. 6. 2000). Součástí kampaně za “vylepšení pověsti” svědků Jehovových v otázce krve, zejména s důrazem na jejich “liberálnější” přístup k přijímání sekundárních krevních derivátů, bylo i televizní vystoupení mluvčího dánské pobočky Společnosti Strážná věž, Tommy Jensena, z 6. 6. 2000. Jensen v rozhovoru s moderátorem prohlásil: *“Jako náboženská společnost Svědkové Jehovovi nerozhodujeme problém, zda-li hemoglobin, který se získává z červených krvinek, je v biblickém smyslu krev, a proto, s ohledem na biblické přikázání, to je otázka, kterou si musí rozhodnout každý jednatel.”* Neboli jinými slovy, Společnost Strážná věž nebude perzekuovat případné svědky Jehovovy, kteří takové deriváty přijmou.

Na první pohled se zdá, že k významnému posunu v nauce o krvi a následném potrestání neposlušných členů přeci jenom došlo. V interním dopise Společnosti Strážná věž ze 16. 6. 2000, adresovanému všem zástupcům nemocničních výborů, úřadům z řad svědků-lékařů zřízeným za účelem pomoci svědkům-pacientům prosazovat své právo na bezkrevní medicínu, je však výslovně řečeno: *“... Bible přikazuje křesťanům aby “se zdržovali ... krve. (Skutky 15 : 20) Svědkové Jehovovi věří, že není možné zdržovat se krve, a přitom přijímat krevní transfúze. Důsledně odmítají darovanou krev od té doby, co se začaly transfúze hojně používat v civilní lékařské praxi ve 40. letech. A tento duchovní postoj se nezměnil. ... Předseda by se měl ujistit, že všichni členové obdrželi tuto informaci. ...”*

Vzniká otázka, do jaké míry mají všechny tyto taktické kroky připravit půdu pro možné pozdější úplné odvolání kontroverzní nauky o zákazu krevních transfúzí. Bezesporu svědkové Jehovovi zrovna nestojí o negativní popularitu jako “mučedníci” umírající kvůli odřeknutí transfúzí, ale spíše naopak, z psychologických důvodů usilují o příznivou image ve společnosti. Nezbyvá než čekat a pozorovat další vývoj v této doktríně a pozorně číst skryté narážky v publikacích vydávané společností Strážná věž.

1.2. Transplantace orgánů - “kanibalismus!”

S problematikou krevních transfúzí u svědků Jehovových souvisí i jejich postoj k transplantacím orgánů. Jestliže se na přijetí krve pohlíží jako na kanibalismus, zřejmě se dá očekávat, že podobnou ilustraci bude Společnost Strážná věž o to spíše aplikovat na přijímání orgánů z těla jiného člověka. Podobně, jako v předchozí kapitole o historickém vývoji nauky o krevních transfúzí, můžeme i zde vidět, že učení svědků Jehovových o transplantaci lidských orgánů mělo svůj postupný vývoj od indiferentního postoje, který se za čas změnil v přísné odmítání, podložené velmi absurdní, z lékařského pohledu naivní, “šarlatánskou” argumentací, až k liberálnějšímu, vědecky fundovanějšímu názoru a následnému svolení k transplantacím. Právě zásadní změna postoje svědků Jehovových k transplantacím dává určitou naději, že ani zdánlivě neoblomný názor na krevní transfúze není ještě definitivní, a s odstupem času může snad dojít i k jeho oslabení a postupnému tichému odvolání.

Původně neměla Společnost Strážná věž žádné námitky vůči transplantacím. V rubrice “Otázky čtenářů” ve Strážné věži z 1. 8. 1961, str. 480 na otázku “*Je nebiblické darovat k transplantaci něčí oko (po smrti) nějaké jiné žijící osobě?*” Odpověď zněla: “... *Patrně o tom nepojednává žádný princip nebo zákon v Písmu. Proto je to otázka, kterou si musí každý jednotlivec rozhodnout sám. Jestliže to uspokojuje jeho mysl a svědomí, že je správné tuto věc udělat, pak to může provést, a nikdo by ho neměl kritizovat za jeho rozhodnutí. ...*”

Avšak za šest let Společnost Strážná věž poskytla na téměř identickou otázku

naprosto odlišnou odpověď. Ve Strážné věži z 15. 11. 1967, str. 702 se čtenář ptal: *“Existuje nějaká biblická námitka proti darování něčího těla pro použití v lékařském výzkumu nebo proti přijetí orgánů pro transplantaci z takového zdroje? ... Bůh lidem dovolil jíst zvířecí maso a udržovat si svůj lidský život tím, že připraví o život zvířata, ale nesměli jíst krev. Vztahovalo se toto svolení na jedení lidského masa, na zachování něčího života tím, že by se použilo tělo či části těla jiného člověka, živého či mrtvého? Ne! To by byl kanibalismus, čin, který se přičí všem civilizovaným lidem. ... Jehova Bůh neudělil lidem svolení, aby se pokoušeli udržet své životy kanibalistickým přijímáním lidského masa do svých těl, ať přežvýkáním v ústech nebo ve formě celých orgánů nebo částí těla od jiných lidí.”* Podobně i v Probuďte se! z 8. 6. 1968, str. 21 zazněla sugestivní otázka podbízející jasnou odpověď: *“... Copak není použití těla jiného člověka pro život někoho dalšího kanibalistické?”* Od roku 1967 bylo nepřipustné, aby svědek Jehovův sám daroval či přijal jakýkoli transplantovaný orgán od jiného dárce. Už nezáviselo na individuální “uspokojení mysli a svědomí”, ale platil nekompromisní zákon. Kdo se mu vzepřel, musel počítat s perzekucí v podobě exkomunikace.

Většina řadových svědků Jehovových nepátrá po hlubších důvodech, proč přichází z ústředí jejich organizace tak protichůdné závěry. Ani transplantace nebyly výjimkou. Spokojí se s argumentem, že přeci Jehova Bůh dává aktuální “nové světlo” svému lidu skrze teokratické vedení, jež reprezentuje vedoucí sbor svědků Jehovových. Jestliže si Jehova myslí, že přijímat orgány jiného člověka je kanibalismus, přestože před několika málo lety to kanibalismus ještě nebyl, musí svědek takový pokyn bez výhrad poslechnout. Na stránkách publikací Společnosti strážná věž pak mohou být rozšiřovány jakkoli zavádějící nevědecké názory, ale pro svědka představují autorizovanou pravdu. Ve Strážné věži z 1. 9. 1975, str. 519 se spekuluje o vlivu transplantací na osobnost člověka. Uvádí se v ní příklad jedné mladé promiskuitní ženy, které byla transplantovaná ledvina od její starší, konzervativnější, slušné sestry. Tato žena byla velmi překvapená ze svého chování, protože si transplantací přisvojila některé sestřiny rysy osobnosti a začala ji v mnohých rysech napodobovat. Jiný pacient zase tvrdil, že po transplantaci ledviny přejal po svém

dárci také stejný pohled na život. Strážná věž dále komentuje: *“Je přinejmenším zajímavé, že Bible úzce spojuje ledviny s lidskými emocemi.”* Vedoucí sbor svědků Jehovových v demagogické kampani odrazoval své členy od transplantací stejně jako od transfúzí různými hororovými články o negativních dopadech na zdraví člověka, a přitom vychvaloval “moudré vedení” Boha Jehovy, který chce svůj lid ušetřit bolestných následků, jež s sebou tyto svévolné lékařské zásahy nesou.

Zákaz transplantací orgánů nemohl pod nárůstem přibývajících praxe, úspěchů a informací z lékařských studií dlouho vydržet. V publikacích Společnosti Strážná věž nelze najít žádné přímé tvrzení, které by explicitně oznámilo změnu v oficiálním učení. Místo toho, bez nějaké nápadné publicity, takticky odpovídá Strážná věž z 15. 3. 1980, str. 31 na nadhozenou otázku: *“Měl by se sbor postavit proti pokřtěnému křesťanovi, který přijímá lidský transplantovaný orgán, např. rohovku či ledvinu?”* Odpověď zněla podobně jako v roce 1961: *“Co se týče transplantace lidské tkáně nebo kosti od jiného člověka, je to záležitost rozhodnutí svědomí každého svědka Jehovova. Někteří křesťané možná cítí, že přijímat tkáň od nebo část těla od jiného člověka je kanibalistické. ... Jiní upřímní křesťané nyní možná cítí, že Bible jednoznačně neurčuje názor na transplantaci lidských orgánů. ... Také lze namítnout, že transplantace se liší od kanibalismu tím, že “dárce” není zabit za účelem potravy. ... Je to záležitost osobního rozhodnutí.”* Opět platila pokrytecká politika podle hesla “co není zakázáno, je dovoleno”, tudíž svědek již může transplantaci podstoupit, aniž by riskoval vyloučení z organizace. Ačkoli Strážná věž tvrdila, že “upřímní křesťané možná cítí” že se chtějí rozhodnout jinak, stejně předtím neměli jinou možnost než “cítit” to, co jim bylo předloženo. Na ty, kteří však v letech 1967 -1980 zastávali na transplantace svůj osobní názor a rozhodovali se podle vlastního svědomí, se pohlíželo jako na odpadlíky, protože neuznávali jakkoli absurdní učení Společnosti Strážná věž, jež v té době platilo za kanonické měřítko pravdy.

Po zastrašovací kampani proti transplantacím nastoupila éra článků, které naopak přinášejí svědectví o věrných svědcích Jehovových, kterým transplantace zachránila život. Časopis *Probud'te se!* z 22. 5. 1994, str. 7, pod titulkem *“Bezkrvní transplantace srdce”* publikoval článek o tříleté dívce, která podstoupila transplantaci úspěšnou srdce,

samozřejmě bez použití krevní transfúze, a nyní se těší dobrému zdraví. V literatuře Společnosti Strážná věž se už nespojuje fyzická funkce orgánů s vnitřním sídlem emocí a inteligence, jako tomu bylo u ledvin a srdce v 60. a 70. letech: *“V Bibli je téměř tisíc odkazů na “srdce”, “srdce” se pochopitelně užívá ve figurativním smyslu... mezi srdcem jako orgánem a figurativním srdcem se samozřejmě musí rozlišovat.”*⁷

Tato trapná kapitola dějin svědků Jehovových byla sice uzavřena, ale zanechala za sebou oběti, jak na životech těch, kteří transplantace z náboženských důvodů odmítli, tak exkomunikované členy, kteří “cítily” a ctili vlastní názor.

1.3. Očkování - “zločin proti lidskosti”

První zmínky o očkování se v oficiálních pramenech svědků Jehovových objevily počátkem 20. let 20. století. Jestliže se ještě v 60. letech pohlíželo na transfúze a na transplantace orgánů jako na kanibalismus, nepřekvapí nás “pseudovědecké” názory na očkování z této rané doby. Společnost Strážná věž si ráda osvojovala roli fundovaného poradce ve všech oblastech lidského života, v některých sférách však toto diletantství stálo životy mnoha zmanipulovaných oddaných členů. Během staletí velké morové nákazy a nemoce, zejména neštovice, kosily milióny obětí. Velkým převratem proto bylo objevení očkovacích látek a zavedení rozsáhlého preventivního očkovacího programu. Společnost Strážná věž však měla na očkování jiný názor, jak uvádí časopis Zlatý věk (předchůdce dnešního Probuďte se!), z 5. 1. 1929, str. 502: *“Bylo by lepší, kdyby lidé spíše onemocněli neštovicemi než aby dostali očkování, protože očkování rozsévá syfilis, rakovinu, ekzémy, ... dokonce i lepru a mnohá jiná odporná onemocnění. Proto je provádění očkování zločinem, násilím a podvodem.”* V podobném duchu zněly i články dalších vydání Zlatého věku: *“Děti, které byly intelektuálně bystré, se staly těžkopádnými a hloupými brzy poté, co dostaly očkování, a obtížně se zotavovaly.”*⁸ “Odborníci” na teologické záležitosti přišli s vysvětlením: *“Nikdy nebylo dokázáno, že by jediná nemoc*

⁷ Strážná věž, 1. 9. 1984, str. 3-7.

⁸ Zlatý věk, 3. 1. 1923, str. 212.

byla způsobena bakteriemi.”⁹

Očkování se přirovnávalo ke zločinu, podobně jako i dnes svědkové argumentují, že nutit někoho k transfúzi je podobné jako znásilnění. Kampaň proti očkování dále prezentovala tuto lékařskou metodu jako “znamení posledních dní”: *“Očkování nikdy ničemu nezabránilo a ani nezabrání, a je tou nepohanštější praktikou ... Žijeme v posledních dnech a ďábel pomalu ztrácí svůj hold, a mezitím vyvíjí nesmírné úsilí, aby zničil, co může... Použijte svá práva jako američtí občané, abyste skoncovali s touto ďábelskou praktikou.”¹⁰*

V moderním pojetí svědků Jehovových jsou tři hlavní síly zla, které řídí svět - falešné náboženství, vlády, za nimiž stojí satan, a utlačovatelský Velký Obchod. V této kampani proti očkování ve 20. letech spojují svědkové Jehovovi dezinformační propagaci očkovacích látek, které podle nich způsobují újmy na zdraví, se ziskuchtivými nároky mocného satanova nástroje, Velkého Obchodu: *“Veřejnost si všeobecně neuvědomuje jakým velkým průmyslem je výroba sér, antitoxinů a očkovacích látek, ani jak velký obchod vládne v celém tomto průmyslu. ... nevědomá nepřemýšlející společnost pro ně představuje zlatý důl, pro jediný účel, aby rozšiřovaly tuto vyráběnou špínu.”¹¹*

Hlavní argument proti očkování byl vyvozen, stejně jako u transfúzí a transplantací, z 9. kapitoly Genesis, z pokynů, které obdržel Noe od Hospodina po potopě: *“Očkování je přímým porušením věčné smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Noemem po potopě.”¹²* Společnost Strážná věž zastávala názor, že očkovací látky a séra jsou přímo zakázána Bohem, protože dochází ke směšování lidské a zvířecí krve, nehledě na to, že s sebou očkování nese, jako negativní důsledek a trest za porušování Božího zákona, řadu chorob: *“Zákon Jehovy Boha je proti vzájemnému promíchávání látek zvířecí podstaty s lidskou krví. ...Očkování je přímým přestoupením svatého Jehovova zákona.”¹³* *“Je dosti pravděpodobné, že existuje spojení mezi znesvěcování lidské krve a šíření démonismu. ...Mravní nevázanost v dnešní době v sexuální oblasti zřejmě souvisí s lehkovážným a pokračujícím porušováním*

9 Zlatý věk, 16. 1. 1924, str. 250.

10 Zlatý věk, 12. 10. 1921, str. 17.

11 Zlatý věk, 3. 1. 1923, str. 214.

12 Zlatý věk, 4. 2. 1931, str. 293.

13 Zlatý věk, 24. 4. 1935, str. 471.

božského zákona, který nařizuje oddělovat lidskou a zvířecí krev. Člověk, jemuž v žilách koluje cizí krev, není normální, ale postrádá duševní rovnováhu a vyrovnanost, které potřebuje pro sebeovládání.”¹⁴ “Očkování není ničím jiným než úmyslnou otravou krve.”

15

S přibývajícím věkem a novými poznatky o úspěších očkování, Společnost Strážná věž, jako i v některých extravagantních názorech o používání krve a transplantacích orgánů, podstatně změnila názor. Kdyby tomu tak nebylo, měla by na svědomí, vedle stovek obětí na životech, které kvůli svému loajálnímu přesvědčení obětovali nemocní svědkové Jehovovi, když odmítli transfúzi krve či transplantaci náhradního orgánu, také řádově milióny dalších životů, zmařených v důsledku odmítnutí preventivního očkování. Naštěstí od roku 1952, svědkové Jehovovi mohou bez strachu z následných represí a výčitek svědomí očkování přijmout. V rubrice “Otázky čtenářů” ve Strážné věži z 15. 12. 1952, str. 764, vyšla otázka: *“Je očkování přestoupením Božího zákona, který zakazuje přijímat krev do těla?”* Je až podivuhodné, jakým způsobem je vždy stejně prezentovaná změna v učení svědků Jehovových. Žádná omluva za mylný výklad, žádné jednoznačné prohlášení o ukončení stávajícího názoru na určitou doktrínu, ale nenápadné přesunutí důrazu na rozhodování jednotlivce podle jeho svědomí. Tento alibistický postoj je pro svědky Jehovovy naprosto typický a ukazuje na jeden zásadní rys v jejich hnutí, a sice na zřikání se odpovědnosti v nepohodlných případech a svalování viny a následné újmy na individuálního člena. Místo toho, aby vina padla na vedoucí sbor, který je nedotknutelný a má pravdu za všech okolností, protože se představuje jako “Jehovův nástroj”, kterým Bůh sděluje svou aktuální vůli lidem na zemi, a ten se nemůže nikdy mýlit, za špatné pochopení si nakonec může každý svědek sám. V odpovědi na výše zmíněný dotaz stálo: *“Po zvážení této otázky se nám nezdá, že by očkování bylo v rozporu s věčnou smlouvou, uzavřenou s Noemem v Genesis 9:4, ani neodporuje podobnému Božímu nařízení v Levitiku 17:10-14. Velmi pravděpodobně nelze z Písma dostatečně dokázat, že by očkováním, očkovany člověk jedl či pil krev a konzumoval by ji jako potravu nebo že by tím přijímal krevní*

14 Zlatý věk, 4. 2. 1931, str. 293.

15 Útěcha, 31. 5. 1939, str.5.

*transfúzi. ... Otázka očkování je záležitostí jednotlivce, před kterou musí být postaven a musí si ji zodpovědět každý sám za sebe. ... Naše Společnost si nemůže dovolit být zapletena do soudních sporů, ani přebírat zodpovědnost za způsob, jakým se případ [soudní případ, kdy někdo žaluje Společnost Strážná věž kvůli újmě na zdraví] obrátí.”*¹⁶

Zdá se, že v pozadí změny v učení o očkování, nebylo ani tak duchovní procitnutí, jako spíše strohá kalkulace, protože Společnost Strážná věž se dostala do právních sporů, které ji potenciálně mohly způsobit velké finanční ztráty. Najednou byly všechny “biblické” argumenty irelevantní.

Časem se zapomnělo i na svérázné články z 20. let, komentující zdravotní rizika spojená s očkováním, konkrétně přenos nebezpečných nemocí jako např. syfilis, rakovina, ekzémy a lepra. V publikacích Společnosti Strážná věž nastal opačný trend. Začaly se objevovat kladné ohlasy na úspěšné potlačení epidemií v důsledku rozsáhlých očkovacích programů, které trvají dodnes. Mnozí současní svědkové Jehovovi nemají ani ponětí o těchto doktrínálních “úletech”, které doslova ohrožovaly zdraví a životy lidstva. Ví to však jejich vedoucí, kteří o těchto nepohodlných informacích raději mlčí.

1.4. “Zakázané” a “povolené” krevní komponenty

Od roku 1961 zastávají svědkové Jehovovi nekompromisní postoj - žádnou krev ani za cenu zmaření lidského života. Přestože tuto zásadní nauku ještě neodvolali, respektive neodkázali ji do oblasti “svědomí jednotlivého křesťana”, v některých dílčích podrobnostech došlo i v otázce přijímání transfúzí krve, co se týče přijatelných a nepřijatelných komponentů, k určitým významným posunům důrazů. Doufejme, že to je jakousi předzvěstí pro možné úplné zrušení této doktríny, kvůli které již zemřelo a trpělo mnoho svědků Jehovových, jejich příbuzných a přátel, a která zkomplikovala práci mnoha bezmocným lékařům.

V roce 1961 neexistovalo žádné rozdělení na povolené a zakázané části krve: “*V lékařském světě se zdůrazňuje používání krve, neustále se doporučují nové léčebné*

¹⁶ Strážná věž, 15. 12. 1952, str. 764.

*postupy, zahrnující její použití. Ale bez ohledu na to, zdali je to celá krev nebo část krve, jestli je to krev z vlastního těla nebo krev převzatá z jiného těla, jestli je provedena jako transfúze nebo aplikovaná jako injekce, vztahuje se na ni božský zákon. Bůh nedal člověku krev, aby ji používal jako může používat jiné substance; on vyžaduje respekt vůči svatosti krve.”*¹⁷

Je zajímavé, že o šest let dříve, v roce 1958, udělala Společnost Strážná věž výjimku v případě, kdy může být krevní sérum injekčně aplikováno ve formě očkování: *“Injekce protilátek do těla v podobě krevního séra nebo užitím krevních částí, které takové protilátky vytvoří, není totéž jako přijímání krve, ať ústy či transfúzí, jako živina, která povzbuzuje tělesné životní síly. Přestože Bůh nezamýšlel pro člověka, že bude kontaminovat krevní tok vakcínami, séry či krevními frakcemi, i když to člověk dělá, nezdá se, že by to bylo proti Boží vůli, která zakazuje požívat krev jako potravu. Proto je to záležitostí individuálního posouzení, jestli někdo přijme takový typ léčby nebo ne.”*¹⁸ Nehledě na to, že si tyto dvě výše uvedené Strážné věže protirečí, hlavní argumentační důraz je tu položen na krev jako na živinu, čímž krevní sérum v tomto případě není, spíše než na náboženskou otázku svatosti krve. Zkoumat, do jaké míry sérum je či není určeno jako “potrava” pro tělo je poněkud farizejské.

O dva roky později ve Strážné věži z 15. 2. 1963, str. 124, bylo oznámeno, že svědkové Jehovovi nesmějí přijímat žádné deriváty z krve. Zatímco krevní sérum, ačkoli získané ze zvířecí nebo lidské krve, mohl svědek Jehovův ve formě očkovací látky přijmout, jakkoli podobné množství některé složky krve musel odmítnout, protože Společnost Strážná věž rozhodla, že se v tomto případě jedná o výživu těla, což odporuje zákonu o pojídání krve: *“Křesťan možná není dostatečně vzdělaný v lékařských záležitostech. ... Musí se zeptat svého lékaře: “Z čeho byla získaná plasma?” “Jak jste získali tyto červené krvinky?” “Odkud máte tyto substance?” Jestliže odpověď zní: “z krve”, pak křesťan ví, jakým směrem postupovat. Nejenom krev, ale cokoli získaného z krve a použité pro udržení či posílení života podléhá tomuto zákonu. ... [Transfúze] není*

¹⁷ Strážná věž, 15. 9. 1961, str. 559.

¹⁸ Strážná věž, 15. 9. 1958, str. 575.

totéž co vakcína, která se podává zdravému člověku, aby se zabránilo nemoci. Krev se podává slabému nebo nemocnému člověku, aby ho povzbudila, stejně jako potrava, která je mu podána jako výživa.”

Zákaz přijímat jakékoli deriváty z krev, kromě sér, stále platil až do konce 70. let. Nejpostiženější skupinou svědků Jehovových, nad kterou každodenně visela hrozba smrti kvůli podivné politice vedoucího sboru svědků Jehovových, byli hemofilici, osoby s poruchou srážlivosti krve. Přestože již v této době běžně existovaly krevní preparáty (srážecí faktory VIII a IX), které jim mohly zachránit život, museli je odmítat, protože tak, v podání Strážné věže, zněla aktuální “vůle” Jehovy Boha: *“Nyní se pro léčbu hemofilie, poruchy způsobující nekontrolovatelné krvácení, hojně používají určité srážecí “faktory”, získané z krve. ... Samozřejmě, praví křesťané nepodstoupí takovou nebezpečnou léčbu, neboť dbají na biblické přikázání “zdržovat se krve”.*”¹⁹

Raymond Franz, bývalý člen vedoucího sboru svědků Jehovových, vyloučený z organizace v 80. letech za “vzporné odpadlické myšlení”, popisuje způsob, jakým Společnost Strážná věž jednala s hemofiliky. Tento postup nebyl nikdy oficiálně otištěn, ale byl většinou korespondenčně sdělován jednotlivým hemofilikům. Podle oficiálně platného postupu se tolerovalo, pokud hemofilik přijal srážecí faktor pouze jednou. Jestliže to bylo více než jednou, bylo by to klasifikováno jako “jedení” krve, a tedy porušení biblického přikázání s následnými sankcemi. Hemofilici čelili kruté volbě, vykrváct k smrti, či s výčitkami svědomí přestoupit “Boží vůli”. Na setkání vedoucího sboru 11. 6. 1975 bylo oficiálně rozhodnuto o změně tohoto pravidla a pracovníci ústředí Společnosti Strážná věž začali následně rozesílat jednotlivým hemofilikům oznámení o změně. Neměli však kompletní záznamy o všech hemofilicích, tudíž nebylo možné zaručit, že někoho z nich neopomenout informovat. V podstatě však nezáleželo ani tolik na nějakých jednotlivých zmařených životech, ale provořadý důraz se kladl na oddanou poslušnost nadřízeným v organizaci.²⁰

Ještě tři roky trvalo, než konečně ve Strážné věži z 15. 6. 1978, str. 30-31, nenápadně, zakukleně v článku o použití injekcí sér v boji proti chorobám, připustila

¹⁹ Probud'te se!, 22. 2. 1975, str. 30.

²⁰ Franz Raymond, Krize svědomí, Ostrava (Ethics) 1994, str. 97-98.

Společnost Strážná věž vícenásobné používání krevních derivátů pro hemofiliky. *“... A co přijímání injekčních sér v boji proti nemocím, která se třeba používají proti záškrtu, tetanu, virové žloutence, vzteklině, hemofilie a Rh neslučitelnosti? Tato séra spadají do nevyhraněné oblasti. Někteří křesťané věří, že přijetí malého množství krevního derivátu pro takový účel by nebylo projevem neúcty vůči Božímu zákonu. ...”* Opět známá alibistická politika, “co není zakázáno, je dovoleno”, ale až po mnoha létech zbytečných obětí na životech.

Zatímco malé množství krevního derivátu je pro svědky Jehovovy přijatelné, pokud se jedná o očkovací sérum či o srážlivý faktor, ale totéž měřítko už neplatí na srovnatelné množství celé krve nebo jejích čtyř hlavních částí. Nedávný článek v rubrice “Otázky čtenářů” ve Strážné věži z 15. 6. 2000 zřetelně ukazuje, jaké krevní komponenty svědek Jehovův smí a nesmí přijmout: *“Přijímají svědkové Jehovovi nějaké produkty získané z krve?”* V odpovědi bylo řečeno následující: *“Jednoznačná odpověď zní, že svědkové Jehovovi nepřijímají krev. ... Dnes se při většině transfúzí nepodává celá krev, ale jeden z jejích hlavních komponentů: (1) červené krvinky; (2) bílé krvinky; (3) krevní destičky; (4) plasma (sérum), tekutina. ... Svědkové Jehovovi zastávají názor, že přijímání celé krve nebo jejích čtyř primárních komponentů [červené krvinky, bílé krvinky, destičky, plasma], je porušením Božího zákona. ... Vzniká však otázka ohledně derivátů získaných z těchto primárních krevních komponentů. ...Krev je komplex. Dokonce i plasma - kterou tvoří z 90% voda - obsahuje hormony, anorganické soli, enzymy a živiny, včetně minerálů a cukru. Plasma také obsahuje proteiny jako jsou albumin, srážecí faktory a protilátky, bojující proti nemocím. Odborníci izolují a používají mnoho proteinů z plasmy. Například srážecí faktor VIII se podává hemofilikům, kteří snadno začnou krváčet. Nebo pokud je někdo vystaven určitým nemocím, lékaři mu mohou předepsat injekce gamaglobulinu, jež se získává z krevní plasmy lidí, kteří jsou již imunní. ...”* Závěr o přijímání druhotných krevních derivátů zněl : *“Měl by křesťan souhlasit s přijetím těchto preparátů [získaných z červených krvinek, bílých krvinek, destiček či plasmy] při léčebném postupu? Na to nemůžeme odpovědět. Bible k nepodává žádné detaily, takže křesťan musí učinit své vlastní*

rozhodnutí před Bohem. ...” Podobné prohlášení pronesl i 6. 6. 2000 v televizním vystoupení mluvčí dánské pobočky Společnosti Strážná věž Tommy Jensen: “Jako náboženská společnost Svědkové Jehovovi nerozhodujeme problém, zda-li hemoglobin, který se získává z červených krvinek, je v biblickém smyslu krev, a proto, s ohledem na biblické přikázání, to je otázka, kterou si musí rozhodnout každý jednotlivec.”

Mezi “zakázané” krevní komponenty, podle oficiálního učení svědků Jehovových, patří: plasma, červené krvinky (erytrocyty), bílé krvinky (leukocyty) a krevní destičky (trombocyty). Není zřejmé, podle jakého klíče určuje Společnost Strážná věž, co ještě krev je a co už není, když podrobněji rozebereme z lékařského hlediska, z čeho se krev skládá.

Plasma: plasma tvoří asi 55 procent objemu krve. Skládá se z více než 90 procent vody, 7 procent představují proteiny, další složky zahrnují různé soli, glukózu, aminokyseliny, vitamíny, hormony a odpadní metabolické látky. Na zbytku plasmy se podílejí albumin, imunoglobiny, fibrinogeny a jiné komponenty používané v procesu srážlivosti, ve velmi nepatrném množství ještě několik složek např. lipidy.²¹

Červené krvinky: hlavní funkcí erytrocytů je přenášet kyslík tělesným buňkám. V těle normálního zdravého člověka se vyskytuje asi 4, 6 - 6, 2 miliónů červených krvinek na 1 kubický milimetr. Představují 99 procent všech krevních buněk (1 procento tvoří bílé krvinky a krevní destičky).

Bílé krvinky: slouží v těle jako významný obranný mechanismus proti chorobám. Samostatně se k transfúzím nepoužívají. Obsahují také albumin, který pomáhá udržovat osmotický krevní tlak, a fibrinogen, jehož hraje hlavní úlohou ve srážlivosti krve. Leukocyty jsou rozměrem větší než erytrocyty, ale na jeden kubický milimetr se jich vyskytuje pouze asi 4 - 7 000. Většina se jich nachází mimo krevní tok v jiných částech těla. V samotné krvi se nalézají pouze 2 - 3 procenta všech leukocytů. Jestliže se v těle objeví nějaká infekce, začnou se rapidně množit a bojovat proti bakteriím.

Krevní destičky: vytvářejí se v červené kostní dřeni a spolu s leukocyty představují pouze asi 1 procento všech krevních buněk. Trombocyty jsou drobné buňky, které se aktivují, kdykoli nastane potřeba krevního srážení nebo hojení poškozených cév.

²¹ The New Encyclopaedia Britannica, Chicago, USA (Encyclopaedia Britannica, Inc.) 1988, Vol. 15, str. 131.

Lékařské hledisko není zjevně pro svědky Jehovovy určující. Přestože většina plasmy obsahuje vodu, sejně patří, jako hlavní krevní komponent, mezi “zakázané”. Stejně množství derivovaného albuminu nebo imunoglobulinu, získaných z plasmy, je ovšem přijatelné. Svědek Jehovův, který přijme transplantovaný orgán, přijímá v něm mnohem více leukocytů než při transfúzi krve. Dokonce i mateřské mléko obsahuje 5 - 12 krát více leukocytů než odpovídající množství krve. Ani proti jednomu nemá dnes Společnost Strážná věž námitky.

Jaké deriváty smí svědek Jehovův přijmout? Od roku 1952 k řadě **očkovacích sér** přibýlo v roce 1975 svolení k vícenásobnému použití **hemofilických preparátů (srážecí faktory VIII a IX)**. Je poněkud absurdní, že k získání 0, 1 gramu dávky srážecího faktoru VIII je zapotřebí asi 9 000 kilogramů celé krve. Hemofilik přijme běžně několik takových dávek ročně. Jaká v tomto případě tedy platí logika o “malém množství krve”, které neodporuje zákazu o “jedení” krve? Mezi další “povolené” komponenty patří **albumin**. Albumin se na objemu krve podílí asi 2, 2 procenty. Ve výše uvedeném přehledu lze vidět, že bílé krvinky a krevní destičky tvoří pouze asi 1 procento objemu krve. Ale u svědků Jehovových, stejně jako v případě hemofilických derivátů, množství “druhotných” krevních komponentů není rozhodující. Albumin se používá k léčbě popálenin. Typické ošetření člověka s popáleninami třetího stupně (asi 30 - 50 procent těla) vyžaduje 600 gramů albuminu. Na výrobu takového množství se spotřebuje asi 45 litrů celé krve. Navíc se tato krev skladuje, není tedy “vylita”, ačkoli Společnost Strážná věž tvrdí, že krev, která opustila tělo, musí být podle zákona v Levitiku 17, 13 “vylita do prachu země.” Stejný zákon se striktně aplikuje na autotransfúze, při kterých je člověku odebrána vlastní krev a skladuje se až do doby, kdy je mu zpět podána při lékařském zákroku. Tato metoda však patří mezi “zakázané”. Další složku plasmy, **imunoglobulin**, zahrnuje Společnost Strážná věž mezi “povolené” komponenty. Imunoglobulin se aplikuje ve formě vakcíny, zejména lidem cestujícím do země s výskytem cholery. Svědkové tuto látku běžně přijímají, přestože se na získání jediné injekce této látky spotřebuje alespoň 0, 3 litru celé krve, samozřejmě skladované.

Nauka o odmítání krve u svědků Jehovových není konzistentní. Stále platí zákaz o přijímání celé krve, ale co se týče jejích komponentů, s přibývajícimi novými metodami a lékařskými možnostmi, je tato záležitost čím dál tím pro řadového svědka komplikovanější. Neustále musí být ve střehu a ověřovat si u svých vedoucích, jestli se v nějakém svém nevědomém kroku potenciálně nemůže dopustit kompromisu proti oficiálně vyhlášenému učení o krvi. Vedoucí sbor svědků Jehovových si absolutně přivlastňuje právo určovat všem ostatním členů organizace, aniž by k tomu jeho zástupci měli lékařské vzdělání, které části krve smějí a nesmějí, bez ohledu na možnou újmu na zdraví a životě, přijmout. Jejich nepochopitelné pokrytecké rozhodování poztrácí hlubší logiku, ale od řadového člena se neočekává kritické přemýšlení a hodnocení, pouze loajalita a poslušnost vyhlášeným pravidlům. Stejně jako pravil Ježíš Kristus na adresu farizeů, stejně příhodně vystihuje tento citát i jednání vedoucích organizace svědků Jehovových: “Slepí vůdcové, cedíte komára, ale velblouda spolknete!”²²

²² Matouš 23, 24, EP

2. Biblické učení o krvi

Svědkové Jehovovi zastávají stanovisko, podle kterého učení o odmítání krevních transfúzí vychází z biblické teologie. Ve svých publikacích apelují na čtenáře, že si musí osvojit Boží pohled na krev: *“V souladu se svým právem Stvořitel rozhodl o její výlučné užitečnosti. Staří Izraelité sice mohli mít zdravotní užitek z toho, že nepřijímali zvířecí nebo lidskou krev, ale to nebylo to nejvýznamnější. (Izajáš 48:17) Museli se snažit, aby neudržovali své životy pomocí krve ne především proto, že by to bylo nezdravé, ale proto, že to bylo vzhledem k Bohu nesvaté. Měli se zdržovat krve ne proto, že je nakažená, ale proto, že je drahocenná a opatřuje odpuštění.”*²³

Jaký je tedy Boží pohled na krev? Jakou úlohu zastává krev v biblické teologii? Ke správnému pochopení významu krve v Písmu a následnému vytyčení normativního měřítko pro legitimní použití krve, je zapotřebí hlouběji prozkoumat souvislosti, ve kterých je slovo krev zmiňováno ve Starém i Novém zákoně. Z jeho výskytu v kontextu Božích příkazů a instrukcí, určených pro náboženský život v Bohu oddané komunitě věřících, ale i figurativních významů, můžeme vyvodit a odůvodnit, jak Hospodin pohlíží na krev a proč jí v jeho očích náleží zvláštní pozornost. Biblické učení o krvi patří mezi stěžejní nauky Písma, které je však nezbytně nutné vidět v důsledném propojení s historickým pozadím starozákonní a novozákonní doby. Pokud tuto významnou symbiózu opomineme, vystavujeme se nebezpečí vážných hermeneutických chyb, které vedou k hrubým teologickým omylům.

²³ Jak může krev zachránit náš život?, str. 25.

2.1. Výskyt a použití slova krev v Písmu

V celém kanonickém Písmu se slovo krev, v různých gramatických formách, celkem vyskytuje ve 375 verších na 447 místech. Z toho ve Starém zákoně ve 282 verších a na 346 místech. V Novém zákoně najdeme zmínky o krvi v 93 verších celkem 101 krát. Hebrejský výraz *dam* se překládá do řečtiny *haima*. V souvislosti s krví a její barvou je zajímavý výskyt kořene slova *dam* v hebrejských slovech *adam* (být červený), *adam* (člověk)²⁴, *edom* (Izákův syn, Jákobovo starší dvojče, často nazývaný Ezau, spojení s barvou šošovice, barva krve), *adamah* (země, hlína)²⁵.

Krev je v Písmu zmiňována v následujících souvislostech:

- Život zvířat²⁶
- Tekutina²⁷
- Červená barva²⁸
- Stejná pro všechny lidi²⁹
- Zákaz pojídat krev
 - a) lidem po potopě³⁰
 - b) Izraelcům pod Zákonem³¹
 - c) raným křesťanům³²
- Židé se často proviňovali jedením krve³³
- Krev ze zabitých zvířat má být vylita na zem a přikryta³⁴

24 "Arabové rozlišují dvě rasy lidí; jednu rudou, načervenalou, kterou my nazýváme jako bílá. Ta druhá je černá. ... Ale obě tyto rasy pocházejí od Adama." Gesenius H.W.F., Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament, Grand Rapids, USA (Baker Book House) 1988, str. 13.

25 Snad nazváno podle barvy půdy. Gesenius H.W.F., Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament, Grand Rapids, USA (Baker Book House) 1988, str. 14.

26 Lv 17, 11, KB "Nebo duše všelikého těla ve krvi jest, já pak oddal jsem vám ji k oltáři, k očišťování duší vašich. Nebo sama krev na duši očišťuje."

27 Dt 12, 16, KB "Krev toliko jísti nebudete, na zemi vycedíte ji jako vodu."

28 2 Kr 3, 22, KB "Potom ráno vstavše, když slunce vzešlo nad těmi vodami, uzřeli Moábští naproti ty vody rdějící se jako krev."

29 Sk 17, 26, KB "A učinil z jedné krve všecko lidské pokolení, aby přebývalo na tváři vsí země, vyměřiv jim uložené časy a cíle přebývání jejich."

30 Gn 9, 4, KB "A však masa s duší jeho, [kteráž jest] krev jeho, nebudete jísti."

31 Lv 3, 17, KB "Právem věčným po rodech vašich, ve všech příbytcích vašich žádného tuku a žádné krve nebudete jísti."

32 Sk 15, 20, KB "Ale aby jim napsáno bylo, ať se zdržují od poskvrn modl, a smilstva, a toho, což jest udáveného a od krve."

33 Ez 33, 25, KB "Protož rei jim: Takto praví Panovník Hospodin: Se krví jídáte, a oči svých pozdvihujete k ukydaným modlám svým, i krev vyléváte, a chtěli byste zemí touto dědičně vládnouti?"

34 Lv 17, 13, KB "A kdož by koli z synů Izraelských aneb z příchozích, kteříž jsou pohostinu mezi vámi, honě, ulovil zvíře aneb ptáka, což se jísti může, tedy vycedí krev jeho a zasype ji prstí."

- Šelmy si pochutnávají na krvi kořisti³⁵
- Prolévání krve člověkem
 - a) zakázáno³⁶
 - b) Bůh nenávidí prolévání krve³⁷
 - c) poskvřňuje zemi³⁸
 - d) poskvřňuje člověka³⁹
 - e) židé často hřešili proléváním krve⁴⁰
 - f) vždy byli za prolévání krve potrestáni⁴¹
 - g) způsob očištění od viny za prolitou krev⁴²
- Hodnota krve, krev nesmí být znesvěcena⁴³
- Krev zákonných obětí
 - a) ke smíření⁴⁴
 - b) k očišťování⁴⁵
 - c) dané instrukce jak s krví disponovat⁴⁶
 - d) nesmí se obětovat s kvasem⁴⁷
 - e) krev zvířecích obětí nedostatečná k odstranění hříchů⁴⁸
- Modlári také předkládají krvavé oběti, ale Bůh je odmítá⁴⁹

35 Nu 23, 24, KB “Aj, lid jakožto silný lev povstane, a jakožto lvíče vzchopí se; nepoloží se, dokudž by nejedl loupeže, a dokudž by nevypil krve zbitých.”

36 Gn 9, 5, KB “A zajisté krve vaší, duši vašich vyhledávati budu; z rukou každého hovada vyhledávati jí budu, i z ruky člověka, ano i z ruky každého bratra jeho budu vyhledávati duše člověka.”

37 Př 6, 16-17, KB “Těchto šesti [věcí] nenávidí Hospodin, a sedmá ohavností jest duši jeho: Oči vysokých, jazyka lživého, a rukou vylévajících krev nevinnou.”

38 Ž 106, 38, KB “A vylili krev nevinnou, krev synů svých a dcer svých, kteréž obětovali trapidlům Kananejským, tak že poškvřněna jest země těmi vraždami.”

39 Iz 59, 3, KB “Nebo ruce vaše jsou poškvřněné krví, a prstové vaší nepravostí; rtové vaší mluví lež, jazyk váš vynáší převrácenost.”

40 Jr 22, 17, KB “Ale oči tvé i srdce tvé nehledí než lakomství tvého, a abys krev nevinnou proléval, a nátisk a křivdu činil.”

41 Gn 9, 6, KB “Kdo by koli vylil krev člověka, skrze člověka vylita bude krev jeho; nebo k obrazu svému učinil Bůh člověka.”

42 Dt 21, 1-9, KB “Když by nalezen byl zabitý (v zemi, kterouž Hospodin Bůh tvůj dává tobě, abys dědičně vládl jí), ležící na poli, a nebylo by vědino, kdo by ho zabil, Tedy vyjdou starší tvoji a soudcové tvoji, a měřiti budou k městům, kteráž jsou vůkol toho zabitého. A když nalezeno bude město nejbližší toho zabitého, tedy vezmou starší města toho jalovici z stáda, kteréž ještě nebylo užíváno, [a] kteráž netáhla ve jhu. I uvedou starší toho města jalovici tu do údolí pustého, kteréž nikdy nebylo děláno aneb oseto, a setnou šíjí jalovice v tom údolí. Potom přistoupí kněží synové Lévi; (nebo je Hospodin Bůh tvůj vyvolil, aby přísluhovali jemu, a požehnání dávali ve jménu Hospodinovu, vedlé jejichž výpovědi stane všeliká rozepře a každá rána.) Všickni také starší toho města, kteříž jsou nejbližší toho zabitého, umyjí ruce své nad jalovici s'atou v tom údolí, A osvědčovati budou, řkouce: Nevylilyť jsou ruce naše krve té, aniž oči naše viděly [vraedníka.] Očisť lid svůj Izraelský, kterýž jsi vykoupil, Hospodine, a nepříčítej krve nevinné lidu svého Izraelskému. I bude sňata s nich vina té krve. Ty pak odejmeš krev nevinnou z prostředku svého, když učiníš, což pravého [jest] před očima Hospodinovýmá.”

43 Mt 27, 6, KB “A přední kněží vzavše peníze, řekli: Neslušíť jich vložití do pokladnice, nebo mzda krve jest.”

44 Ex 30, 10, KB “Toliko očištění vykoná nad rohy jeho Aron jednou v roce, krví oběti za hřích [v den] očišťování; jednou v roce očištění vykoná na něm po rodech vašich; svatosvaté jest Hospodinu.”

45 Žd 9, 19-22, KB “Nebo když Mojžíš všecka přikázání podle Zákona všemu lidu předložil, vzav krev telat a kozlů, s vodou a s vlnou červenou a s zypem, tak spolu i všeho lidu pokropil, Řka: Tatoť jest krev Zákona, kterýž vám Bůh vydal. Ano i stánku i všech nádob k službě náležitých rovně též krví pokropil.”

46 Ex 29, 12, KB “A nabera krve z volka, pomažeš na rozích oltáře prstem svým, a všecku krev vyleješ k spodku oltáře.”

47 Ex 23, 18, KB “Nebudeš obětovati krve [z] oběti mé, dokavadž u tebe kvas jest, aniž zůstane tuk slavnosti mé do jitra.”

48 Žd 10, 4, KB “Neboť možné není, aby krev býků a kozlů shladila hřichy.”

49 Ž 16, 4, KB “Rozmnožují bolesti své ti, kteříž k cizímu [bohu] chvátají; neokusím obětí jejich ze krve,

- Voda přeměněna v krev jako znamení lidu⁵⁰
- Vody Egypta přeměněny v krev jako soud⁵¹
- Figuratívni použití slova krev
 - a) pro vítězství (omývat si nohy v krvi)⁵²
 - b) pro utlačování a krutost (stavět krvi)⁵³
 - c) pro uzrálý čas ke zničení (připravít se k prolítí krve)⁵⁴
 - d) pro vinu (krev na něčí hlavě)⁵⁵
 - e) pro označení soudů (podání krve k vypití)⁵⁶
 - f) pro víno (pít Kristovu krev - kalich smlouvy)⁵⁷

2.2. Teologický význam krve v biblickém učení

2.2.1. Posvátnost krve

V Písmu je krvi přisouzen, stejně tak jako v ostatních starověkých národech, mimořádně posvátný charakter. Jako nositelka a sídlo života měla zvláštní důležitost zejména v kultickém použití. Ve starověkých pohanských rituálech se teplá krev pila za účelem rozmnožení životních schopností a získání zvláštní síly. Společným požíváním lidské nebo zvířecí krve a jejím pokropením se uzavíralo příbuzenství mezi kmeny. Krví obětovaného zvířete se postříkal současně oltář i obraz božstva. Krev měla i svou důležitost v kultu mrtvých. Odysseus mluví se svými zemřelými druhy, když je oživil krvavými oběťmi (Odyssea IX.). Krev se vylévala na zem, aby se prosákla do podsvětí, a na oltář, aby vnikla do dutého vnitřku, kde sídlili podzemní bůžkové, kteří snadno mohli

aniž vezmu jména jejich ve rty své.”

50 Ex 4, 30, KB “I mluvil Aron všecka slova, kteráž byl mluvil Hospodin k Mojžíšovi, a činil znamení před očima lidu.”

51 Ex 7, 17-21, KB “[Protož] takto praví Hospodin: Po tomto poznáš, že já jsem Hospodin: Aj, já udeřím holí, kteráž jest v ruce mé, na vody, kteréž jsou v řece, a obráceny budou v krev. A ryby, kteréž jsou v řece, pomrou; i nasmradí se řeka, a ustávají budou Egyptští, [hledající] vody, kterouž by pili z řeky. Protož řekl Hospodin Mojžíšovi: Rci Aronovi: Vezmi hůl svou, a vztáhni ruku svou na vody Egyptské, na řeky jejich, na potoky jejich, i na jezera jejich, a na všecka shromáždění vod jejich, aby se obrátily v krev; i bude krev po vši ze mi Egyptské, tak v nádobách dřevěných, jako kamenných. Tedy učinili tak Mojžíš a Aron, akž byl přikázal Hospodin; a zdvihla hůl, udeřil v vodu, kteráž byla v řece, před očima Faraonovými a před očima služebníků jeho; i obráceny jsou všecky vody, kteréž byly v řece, v krev. Ryby pak, kteréž byly v řece, pomřely, a nasmradila se řeka, tak že nemohli Egyptští pít vody z řeky; a byla krev po vši zemi Egyptské.”

52 Ž 58, 10, KB “I bude se veseliti spravedlivý, když uzří pomstu, nohy své umyje ve krvi bezbožníka.”

53 Abk 2, 12, KB “Běda tomu, kterýž staví město krví, a utvrzuje město nepravostí.”

54 Ez 35, 6, KB “Protož živť jsem já, praví Panovník Hospodin, že k zabiti připravím tě, a krev tě stihati bude. Poněvadž krve vylévání v nenávisti nemáš, také tě krev stihati bude.”

55 Lv 20, 9, KB “Kdož by koli zlořečil otci svému neb matce své, smrti umře. Otcí svému a matce své zlořečil, krev jeho [bude] na něm.”

56 Zj 16, 6, KB “Neboť jsou krev svatých a proroků vylévali, i dal jsi jim krev pít; hodnit' jsou zajisté [toho].”

57 J 6, 56, KB “Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.”

být zaměněni s duchy zemřelými. V Palestině se našly svatyně se strážkami, jimiž se zřejmě nechávala krev odtékat do jeskyně, do podsvětí. Ve spojitosti s kultem mrtvých, skrápění krví snad mohlo upokojit duchy, kteří by mohli například poškodit smlouvu, uzavíranou mezi lidmi. Obětování nad místem, kde byla nalezena mrtvola, možná mělo za účel poskytnout duchu zabitého elixír života prostřednictvím čerstvé krve.⁵⁸ Krev představovala nejdůležitější element v lidských obětech, později nahrazených obětmi zvířecími. Řekové i Římané přinášeli krvavé oběti za mrtvé. Původně se krev vylévala na mrtvolu, v pozdější době na pohřební hranici, nakonec do samotného hrobu a na pohřební mohyly. Vina krve musela být usmířena zase jenom krví. Když Orestés prolil krev své matky, Erínya si přála vypít jeho krev. Jeho krev mohla být nahrazena zvířecí krví. Nakonec byl Orestés očištěn krví mladého prasete.⁵⁹ Obětní krev se považovala za zdroj síly a očišťující moci. Různé krvavé rituály zahrnovaly pití krve či postříkání krví, často i lidskou krví. Byly součástí magických rituálů, které měly přivolat déšť, blahobyt, lásku i škodu, také umožňovaly získat dar prorocství. Při uzavírání smluv se lidská krev sbírala v kapkách do poháru a všichni účastníci smlouvy ji pili smíšenou s vínem. Krev vždy reprezentovala výjimečnou tekutinu.

V biblickém smyslu je krev život, všechno s ní spojené je v úzkém vztahu ke Stvořiteli života. Z toho vyplývá podstata jejího posvátného charakteru. Zejména ve starozákonních oddílech lze velmi zřetelně vidět, že si Hospodin vyhrazuje výlučné právo určovat, jak se s krví musí nakládat a tvrdě trestá, pokud jeho vyvolený lid Izrael tato nařízení nerespektuje.

2.2.2. Zákaz vraždy

Člověku byl darován život, byl stvořen k Božímu obrazu, a proto pouze Bůh má nad ním právo života a smrti. Kdokoli prolíje lidskou krev, musí se za to zodpovídat před Bohem. (Gn 9) Zákaz vraždy patří mezi základní náboženská přikázání obsažená v Desateru (Ex 20, 13), která se považují za minimální požadavky civilizované společnosti.

⁵⁸ Novotný Adolf, *Biblický slovník*, Praha (Kalich) 1956, str. 354-5.

⁵⁹ Podrobněji vyličeeno v Aischylově trojdílné tragédii *Oresteia* z roku 458 př. Kr., zejména v její druhé a třetí části, *Choéfor* a *Eumenid*, a v Eurípidově tragédii *Orestés* z roku 408 př. Kr.

Krev zavražděného Ábela, “volá k nebi o pomstu”⁶⁰. Podle zvykového práva je spravedlivé “pomstít krev”, která byla prolita jiným člověkem, ale zároveň se snaží omezit nekonečný řetěz krevní msty danými pravidly.⁶¹ Útočištná města měla chránit člověka, jenž neúmyslně zabil, před stíhajícím krevním mstitelem. Viníka stihl trest za zmařený život v podobě izolace v útočištném městě pod dohledem starších, ale hlavně se tím zabránilo dalšímu zbytečnému zabítí. Vykonání pomsty v poslední řadě na sebe bere Hospodin. Odpovědnost za něčí tělesnou i duchovní smrt, za nevinně prolitou krev, padá na hlavy těch, kteří ji prolili.⁶² K Bohu se obrací pronásledovaní věřící, proroci, spravedliví a jiní mučedníci, jejichž krev je prolévána při popravách, a on slibuje zjednání práva, až přijde jeho den pomsty.⁶³ Toto prolévání krve je odedávna známkou bezbožnosti lidského pokolení, zejména však zatvrzelosti neposlušných mocenských představitelů. Králi Davidovi nebylo dovoleno postavit chrám, protože jako Hospodinův válečník prolil příliš mnoho krve.⁶⁴

Krev je v Písmu úzce spjata s životem a smrtí. Člověk je naprosto závislý na svrchovanému Bohu, pokud se týče životních sil, a nemá žádné právo svévolně rozhodovat o ukončení života jiného člověka. Krev je posvátná, exklusivní, ale také nebezpečná tekutina. Hospodin, pokud vidí, že krev neoprávněně “lpí na něčích rukou”, přísně trestá, a tak znovu lidem připomíná, že jen on sám dává a odebírá život.

60 Gn 4, 10, KB “I řekl [Bůh] : Co jsi učinil? Hlas krve bratra tvého volá ke mně z země.”

61 Gn 4, 15, KB “I řekl mu Hospodin: Zajisté kdo by koli zabil Kaina, [nad tím] sedmnásobně mštno bude. Pročez vložil Hospodin znamení naKaina, aby ho žádný nezabil, kdo by jej koli nalezl.”

Dt 19, 6-13, KB “Aby přítel zabitého, stihaje vražedníka toho, když by se rozpálilo srdce jeho, nedohonil ho na daleké cestě, a ranil smrtedlně, ješto by nebyl hoden smrti, poněvadž ho prvé neměl v nenávisti. Protož já prikazuji tobě, řka: Tři města oddělíš sobě. Pakli by rozšířil Hospodin Bůh tvůj končiny tvé, jakož s přísahou zaslíbil otcům tvým, a dal by tobě všecku tu zemi, kterouž řekl dáti otcům tvým: (Když bys ostříhal všeck přikázání těchto, čině je, kteráž já dnes prikazuji tobě, abys miloval Hospodina Boha svého, a chodil po cestách jeho po všecky dny), tedy přidáš sobě ještě tři města mimo tři onano, Aby nebyla vylita krev nevinná u prostřed země tvé, kterouž Hospodin Bůh tvůj dá tobě v dědictví, a aby nebyla na tobě krev. Ale byl-li by kdo, maje v nenávisti bližního svého, a činil by úklady jemu, a povstana proti němu, ranil by ho smrtedlně, tak že by umřel, a utekl by do některého z těch měst: Tedy pošlí starší města toho, a vezmou jej odtud, a dají v ruce přítele toho zabitého, aby umřel. Neodpustí jemu oko tvé, ale svedeš krev nevinnou z Izraele, i bude dobře tobě.”

62 Sk 18, 6, KB “A když jemu oni odporovali a rouhali se, vyraziv prach z roucha [svého], řekl k nim: Krev vaše budiž na hlavu vaši. Já čist jsa, hned půjdu ku pohanům.”

63 Jb 16, 18, KB “Ó země, nepřikrývej krve mé, a nechť nemá místa volání mé.”

Iz 63, 1-4, KB “Kdož jest to, ješto se běře z Edom, v ubroceném rouše z Bozra, ten ozdobený rouchem svým, kráčeje u velikosti síly své? Jáť jsem, kterýž mluvím spravedlivě, dostatečný k vysvobození. Proč jest červené roucho tvé, a oděv tvůj jako toho, kterýž tlačí v presu? Pres jsem tlačil sám, aniž kdo z lidí byl se mnou. Tlačil jsem nepřátely v hněvě svém, a pošlapal jsem je v prchlivosti své, až stříkala [krev] i nejsilnějších jejich na roucho mé, a tak všecken oděv svůj zkálel jsem. Den zajisté pomsty v srdci mém, a léto, v němž mají vykoupeni býti moji, přišlo.”

64 1 Pa 22, 8, KB “Ale stala se ke mně řeč Hospodinova, řkoucí: Mnohou jsi krev vylil, a boje veliké jsi vedl; nebudeš stavěti domu jménu mému, proto že jsi mnoho krve vylil na zem přede mnou.”

2.2.3. Zákaz požívání krve

Ve Starém zákoně bylo požívání krve absolutně zakázáno s tím odůvodněním, že krev je sídlem života a že ji Bůh vyhradil pro bohoslužbu k očišťování viny a k usmíření. První zmínka o zákazu pojídat maso s krví, ne ještě výslovně o samotné krvi, se nachází v Genesis 9, 4.⁶⁵ Noemovi bylo řečeno, že sice člověk může jíst maso, ale pouze maso zbavené krve, neboť v krvi je duše zvířete. Tento zákaz kontrastuje s pohanskými zvyky, kdy je poražené zvíře konzumováno s jeho krví, aniž by se nechalo řádně vykrvácet. Podobný zákaz nemá obdoby v celém starověkém Blízkém východě. Židé i usedlíci žijící uprostřed společenství Izraele museli zabitě zvíře nechat úplně vykrvácet, nesmělo být zardoušeno, jeho krev musela být vylila na zem.⁶⁶ Předepsaný požadavek na odstranění krve příslušným obřadním způsobem měl na jedné straně zabránit krutosti a poškozování zvířete, a navíc, byl tu ještě jeden velmi důležitý aspekt příkazu v Genesis 9, 4, a sice jeho náboženská konotace. Krev ze zabitěho zvířete, zvláště obětního zvířete, měla být nabídnuta Bohu, jako symbol podřízenosti nejvnitřnějšího života a jeho samotné esence. Obsahem zákazu o pojídání krve, který byl explicitně formulován až v Levitiku, je jasné vyjádření výlučného Božího vlastnictví nad krví, podobně jako nad celým životem, proto Hospodinu výlučně patří tento podíl na obětech.⁶⁷ Zákaz přežíval po nějakou dobu i ve společenstvích rané církve jako prostředek snazšího sblížení křesťanské komunity ze židů a z pohanů.⁶⁸

Respektováním zákazu ohledně jedení krve se vyjadřovala hluboká úcta k posvátné krvi. Krev se měla z těla zabitěho zvířete nechat vytéci, ale nevyžadovalo se její úplné odstředění, což by ani v praxi nebylo dosti možné. Žádné maso, sebelépe zpracované, nikdy není stoprocentně zbaveno krve. Krev nesměli konzumovat ani izraelští kněží a lévité, kteří jinak měli podíl na ostatních částech obětovaného zvířete. Krev se měla vrátit

65 Gn 9, 4, KB "A však masa s duší jeho, [kteráž jest] krev jeho, nebudete jísti."

66 Dt 12, 15-16, KB "A však jestliže by se kdy zalíbilo duši tvé, zabiješ [sobě,] a jísti budeš maso vedlé požehnání Hospodina Boha svého, kteréž by dal tobě ve všech městech tvých; nečistý i čistý jísti je bude, jako srnu i jelena. Krve toliko jísti nebudete, na zemi vycedíte ji jako vodu."

67 Lv 3, 17, KB "Prámem věčným po rodech vašich, ve všech příbytcích vašich žádného tuku a žádné krve nebudete jísti."

68 Sk 15, 20, KB "Ale aby jim napsáno bylo, ať se zdržují od poskvrn modl, a smilstva, a toho, což jest udáveného a od krve."

zpět do země a odtud symbolicky zpět k Hospodinu, dárci života. Za porušení zákazu o požívání samotné krve platil podle zákona trest, klasifikovaný jako “odříznutí” od Hospodinova lidu. Hebrejský pojem “odříznout” (*karat*) implikuje oddělení, exkomunikaci v podobě vyobcování ze společenství, což pro přestupníka mělo představovat nábožensko-společenskou izolaci. Doslovný překlad také může znamenat oddělení od života, zničení, zahubení.⁶⁹ Ze starozákonních Písem však není jednoznačně patrné, zda-li se v tomto případě “odříznutí” praktikovalo jako trvalé exkomunikování, nebo dočasné odloučení od společenství, jako v případě porušení jiných dietních předpisů, kdy byl přestupník prohlášen po určitou dobu za nečistého⁷⁰, či přímo jako trest smrti. Nikde se například ale nedozvídáme, že by formou trestu mělo být ukamenování, jako třeba u vraždy nebo modlářství. Z příběhu o Saulových mužích, kteří pojedli po celodenním boji nevykrváčené maso, vidíme, že přestoupení zákona o požívání masa s krví se netrestalo absolutně.⁷¹ Z dalších oddílů Mojžíšova zákona, která pojednávají o konzumaci uhynulého zvířete, jež nebylo řádně vykrváčeno, a přesto z něj žid či jiný usedlík pojedl, je vidět, že mu byl vyměřen pouze mírný trest.⁷²

2.2.4. Krev v bohoslužbě

Nejvýznamnější teologické souvislosti, týkající se posvátnosti krve, plynou z jejího použití v bohoslužebném kultu. Jediným odůvodněním, proč je krev vyhrazena k očišťování viny a k usmíření, je odvolávání se na Boží příkaz, který komunikuje Hospodinovu vůli. V pozadí ustanovených rituálních obřadů opět patrně stojí pohled na krev jako na nositelku života a sídlo duše.

69 Gesenius H.W.F., *Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament*, Grand Rapids, USA (Baker Book House) 1988, str. 416-417.

70 Lv 17, 13-15, KB “A kdož by koli z synů Izraelských aneb z příchozích, kteříž jsou pohostinu mezi vámi, honě, ulovil zvíře aneb ptáka, což se jísti může, tedy vycedí krev jeho a zasype ji prstí. Nebo duše všelikého těla [jest] krev jeho, [kteráž jest] v duši jeho. Protož jsem pověděl synům Izraelským: Krve žádného těla jísti nebudete, nebo duše všelikého těla jest krev jeho; kdož by koli jedl ji, vyhlazen bude. Kdož by pak koli jedl tělo mrtvé aneb udávené, buď on doma zrozený aneb příchozí: zpěře roucha svá, a umyje se vodou, a nečistý bude až do večera, potom pak čistý bude.”

71 1 S 14, 31-35

72 Lv 11, 40, KB “Jestliže by umřelo hovado [z těch], kteráž vám jsou ku pokrmu, kdož by se koli mrchy jeho dotkl, nečistý bude až do večera. Kdo by jedl z těla toho, zpěře roucha svá a nečistý bude až do večera. Také i ten, kterýž by vynesl tu mrchu, zpěře roucha svá, a nečistý bude až do večera.”

Lv 17, 15, KB “Kdož by pak koli jedl tělo mrtvé aneb udávené, buď on doma zrozený aneb příchozí: zpěře roucha svá, a umyje se vodou, a nečistý bude až do večera, potom pak čistý bude.”

Smlouva mezi Hospodinem a jeho lidem je zpečetěna krvavým obřadem, při kterém je polovina krve z dvanácti býčků vylita na oltář, jenž reprezentuje Boha, a druhou polovinu krve použije Mojžíš na pokropení lidu. Poté prohlásí: *“Aj, krev smlouvy, kterouž učinil s vámi Hospodin při všech těchto věcech.”*⁷³ Tímto vzniká mezi Bohem a jeho lidem nezničitelné pouto. Krev zprostředkovala vytvoření umělého pouta příbuzenství, jež nebylo pokrevní jako *“kost z mých kostí a tělo z mého těla”*. Uzavírat smlouvu znamená v hebrejštině doslova *“řezati smlouvu”*, protože závazná platnost smlouvy se potvrzuje krví obětovaného zvířete.

Krev hraje důležitou roli při obětních obřadech, při předkládání zápalných i jiných obětí. Kněz vylévá krev na oltář i okolo něj.⁷⁴ Zvláštní význam získává krev při slavení hodu beránka, kdy celá izraelská pospolitost dostává nařízení, aby beránkovou krví potřeli veřeje dveří na ochranu před poslední zhoubnou egyptskou ranou. Krev ochrání obyvatele takto označených domů před smrtí prvorozených v domácnostech.⁷⁵

Primární úlohou krve je její schopnost zprostředkovat smíření vin a hříchů. Neexistuje žádná jiná cesta, jak dosáhnout smíru a přikrytí hříchů, než právě obětovanou krví.⁷⁶ Při předkládání oběti za hřích namočí kněz v krvi prst a sedmkrát postříkne oponu svatyně, potře jí rohy oltáře, zbytek vylije ke spodku oltáře pro zápalné oběti.⁷⁷ Průběh rituálně nejdůležitějšího, každoročně opakovaného svátku, Dne smíření, nejlépe dokumentuje unikátní, nezastupitelný význam krve při zahlazení vin a hříchů.⁷⁸ Velekněz pouze jednou v roce vstupuje nejprve s krví býčka za oponu, do Nejsvětější svatyně, postříká krví příkrov schrány úmluvy z přední strany a před příkrov následně ještě sedmkrát stříkne trochu krve. Stejný obřad provede i podruhé s krví kozla. *“A očistí svatyni od nečistot synů Izraelských a od přestoupení jejich [i] všech hříchů jejich. Totéž*

73 Ex 24, 8, KB

74 Lv 1, 5, KB *“Tedy zabije volka toho před tváří Hospodinovou, a obětovati budou kněží, synové Aronovi, krev, a pokropí tou krví oltáře svrchu vůkol, kterýž jest u dveří stánku úmluvy.”*

75 Ex 12, 22-23, KB *“Vezmete také svazček yzopu, a omočíte v krvi, kteráž [bude] v medenici, a pomažete nade dveřmi a na obou veřejích tou krví, kteráž [bude] v nádobě; z vás pak žádný nevyhází ze dveří domu svého až do jitra. Neboť půjde Hospodin, aby bil Egypt, a kde uzří krev nade dveřmi a na obou veřejích, přeskochí Hospodin ty dvěře, aniž dopustí zhoubci vjíti do domů vašich k hubení.”*

76 Lv 17, 11, KB *“Nebo duše všelikého těla ve krvi jest, já pak oddal jsem vám ji k oltáři, k očišťování duší vašich. Nebo sama krev na duši očišťuje.”*

77 Lv 4, 5-7

78 Lv 16, 1-34

*učiní i stánku úmluvy, kterýž jest mezi nimi u prostřed nečistot jejich.*⁷⁹ Krví býčka a kozla ještě potře rohy oltáře a sedmkrát na něj stříkne prstem trochu krve.⁸⁰ Izraelský lid ani kdokoli v jeho středu nesmí v tento den pracovat, neboť Den smíření je určen pro zpytování vin a prožívání obřadu, který hříšníky očišťuje.

Krev posvěcuje jak oltář tak kněze a označuje je jako oddělené Boží vlastnictví. Při zvláštním instalačním rituálu, když byli kněží uváděni kněží v úřad, krev se používala k potřetí lalůčku pravého ucha, palce pravé ruky a palce pravé nohy. Poté se vzalo trochu krve z oltáře a smísila se s olejem pomazání a bylo postříkáno roucho ustanovovaného kněze. Krev zpečetila posvěcení kněží i jejich roucha.⁸¹

2.3. Krev v Levitiku

Krev je nejčastěji ze všech biblických knih zmiňovaná právě v Levitiku. Celkem se o ní píše na osmdesáti sedmi místech, což představuje asi pětinu všech výskytů v celém Písmu. Většina zmínek se vztahuje ke stejnému kontextu - použití zvířecí krve při obětních rituálech. V souvislosti s manipulací s krví se používají následující slovesa: přinést krev (Lv 1, 5), potřít krví (Lv 4, 7), vzít krev (Lv 4, 5), namočit v krvi (Lv 4, 17), obětovat krev (Lv 7, 33), postříkat krví (Lv 5, 9), vylít krev (Lv 4, 7), očistit krví (Lv 14, 52), pokropit krví (Lv 1, 5), podat krev (Lv 9, 12) a nechat krev vykapat (Lv 1, 15).

Na zvířecí krev použitou při obětování se pohlíží jako na očišťující prostředek, zprostředkovatele očištění. Znesvěcení kněží, vůdců, společenství Izraele jako celku či svatyně, je symbolicky odstraněno legitimním provedením krvavých obřadů. Jestliže se rituálně manipuluje se správnou krví (býčka nebo kozla), předepsaným způsobem a ve správném pořadí (obětováním, postříkáním, namočením) na přikázaném místě (na oltáři, ve svatyni) a obřad vykonává kompetentní osoba (Áronské kněžstvo), dosáhne se očisty.⁸²

79 Lv 16, 16, KB

80 Lv 16, 18-19

81 Ex 29, 20-21

82 Lv 16, 18-19, KB "Vyjde pak k oltáři, kterýž jest před Hospodinem, a očistí jej. A vezma krve volka toho, a ze krve kozla, dá na rohy oltáře vůkol. A pokropí ho svrchu krví tou prstem svým sedmkrát, a očistí jej i posvětit ho od nečistot synů Izraelských."

Lv 14, 52, KB "A tak když očistí dům ten krví vrabce a vodou živou a ptákem živým, dřevem cedrovým, yzopem a červcem dvakrát barveným."

Proč očišťuje zrovna krev a ne maso nebo tuk nebo jiná část obětovaného zvířete? Levitikus dává odpověď: “Nebo duše všelikého těla ve krvi jest, já pak oddal jsem vám ji k oltáři, k očišťování duší vašich. Nebo sama krev na duši očišťuje.”⁸³ Krev symbolizuje život, život zvířete za život společenství. Pouze krev, jako symbol života, představuje jedinou část zvířete, která má dostatečnou moc vykonat očištění, k tomuto účelu ji vyhradil sám Hospodin. Ezechiel dodává komentář, že krev je Hospodinovou “potravou”.⁸⁴

Dokonce ani použitím správné zvířecí krve se ještě nemusí očištění dosáhnout. Levitikus 17, 1-9 ukazuje na potenciálně problematickou oblast: nebude-li zvířecí oběť přinesena ke vchodu do stanu setkávání, ke knězi, provinuje se takový svévolník vinou prolité krve.⁸⁵ Tento zákon ukazuje na určitá omezení, týkajících se porážek zvířat určených k obětem. Lze ho také, přinejmenším v určité etapě izraelské tradice, interpretovat jako legitimní regulaci Hospodinova kultu, která nedovoluje příbuzenství mezi uctíváním Hospodina a přinášením obětí v nějakých místních svatyních, ve svatyních Severního Izraele ani svatyních jiných božstev. Po Jošijášově reformě v roce 621 př. Kr. bylo uctívání Hospodina oficiálně centralizováno a omezeno na kult v Jeruzalémě.⁸⁶ Obřady, aby byly účinné, se musely vykovávat pouze autorizovaným profesionálem na autorizovaném místě, jinak by znamenaly znečištění místo očištění. Rituální dohled nad obětovanou krví byl tedy svázán se symbolickou kontrolou správného útvaru. Centrální státní svatyně, politicky založený Hospodinův kult, reprezentovala jediné legitimní ohnisko obětí, tedy i očištění. Kdokoli toužil po “autorizované” formě očištění, musel přijít

83 Lv 17, 11, KB

84 Ez 44, 7, KB “Že jste uvodili cizozemce neobřezaného srdce a neobřezaného těla, aby bývali v svatyni mé, a poškrňovali i domu mého, když jste obětovali chléb můj, tuk i krev, ješto oni [sic] rušili smlouvu mou, mimo všechny ohavnosti vaše.”

85 Lv 17, 1-9, KB “I mluvil Hospodin Mojžíšovi, řka: Mluv k Aronovi a synům jeho i ke všechněm synům Izraelským, a rci jim: Tato jest věc, kterouž přikázal Hospodin, řka: Kdož by koli z domu Izraelského zabil vola aneb beránka, neb kozu, [bud] mezi stany, aneb kdož by zabil vně za stany, A ke dveřím stánku úmluvy nepřivedl by ho, aby obětoval oběť Hospodinu před příbytkem Hospodinovým: vinen bude krví, [nebo] krev vylil; protož vyhlazen bude muž ten z prostředku lidu svého. Přivedou tedy synové Izraelští oběti své, kteréž by na poli zabíjeti chtěli, přivedou je, pravím, k Hospodinu ke dveřím stánku úmluvy, k knězi, a obětovati budou oběti pokojné Hospodinu. A pokropí kněz krví na oltáři Hospodinovu u dveří stánku úmluvy, a pálení bude tuk u vůni líbeznou Hospodinu. A nikoli více nebudou obětovati obětí svých d’áblům, po nichžto [odcházejíce,] oni smilní. Zákon tento bude jim věčný i všechněm potomkům jejich. Protož povíš jim: Kdož by koli z domu Izraelského aneb z přichozích, kteříž by pohostinu byli mezi vámi, obětoval zápal aneb [jinou] oběť, A ke dveřím stánku úmluvy nepřivedl by jí, aby ji obětoval Hospodinu; tedy vyhlazen bude člověk ten z lidu svého.”

86 Dt 12; 2 Kr 23

do státem kontrolované svatyně, kterou vedlo centrálně řízené kněžstvo.

Vitální moc krve je zobrazena v různých purifikačních rituálních použitích. Krev očišťuje oltář a svatyni v Den smíření.⁸⁷ Krev je nesmírně důležitá při očišťovacím obřadu osob, kteří se zotavili z malomocenství. V první fázi ceremoniálu se krev zabitého ptáka smíchá s vodou a postříká se jí očišťovaný malomocný. Osmého dne přijde znovu se zvířecí obětí, kněz smíchá krev zvířat s olejem a pomaže očišťovanému pravý lalůček ucha, palec na pravé ruce a u pravé nohy, nakonec i jeho hlavu.⁸⁸ K podobnému rituálu, za použití stejných elementů, dochází i při instalaci Árona a jeho synů do kněžského úřadu.⁸⁹ Oba obřady mají stejný účel. Zobrazují změnu statutu předstoupených osob a udělení nového života. Na malomocného se pohlíželo jako na mrtvého,⁹⁰ čerstvá voda, jako symbolická “živá voda”, spolu s krví, zachraňuje malomocného a přivádí ho k životu. Olej uděluje prostému člověku královský status a posvátný status nádobám.⁹¹

Další otázkou, kterou se zabývá Levitikus v souvislosti se zvířecí krví, je znesvěcení požíváním krve.⁹² Tento zákaz se neodkazoval na pití krve, což by samo o sobě samozřejmě znamenalo znečištění, ale na znečištění, které bylo způsobeno požitím masa zvířete, jež nebylo před vařením vykrváčeno. V žádném z relevantních veršů nenajdeme explicitní vysvětlení, proč takové nevykrváčené maso znečišťuje, verše pouze opakují tvrzení, že krev byla určena k očištění. Zřejmě zde však platí předpoklad, že krev náleží Bohu k očištění, a ne lidem.

Zvířecí krev také poskvvrňuje, postříká-li roucho kněží. Po takové nehodě se roucho musí vyprat na místě svatyně.⁹³ Všude ve Starém zákoně krev na rouchu je symbolem

87 Lv 16, 15-16, KB “Zabije také v obět za hřích kozla [toho,] kterýž jest lidu, a vnese krev jeho do vnitřku za oponu, a učiní se krví jeho, jakož učinil se krví volka, totiž pokropí jí na slitovnici a před slitovnicí. A očistí svatyni od nečistot synů Izraelských a od přestoupení jejich [i] všech hříchů jejich. Totéž učiní i stánku úmluvy, kterýž jest mezi nimi u prostřed nečistot jejich.”

88 Lv 14

89 Lv 8

90 Nu 12, 10-13

91 1 S 10, 1, KB “Tedy vzal Samuel nádobku oleje, a vytil na hlavu jeho, a políbil ho, i řekl: Aj, teď pomazal tě Hospodin nad dědictvím svým za vůdce.”

Ex 40, 9-11, KB “Tedy vezmeš olej pomazání a pomažeš příbytku a všech věcí, kteréž v něm jsou, a posvětiš ho i všech nádob jeho, a bude svatý. Pomažeš i oltáře zápalu a všech nádob jeho a posvětiš oltáře, a budeť oltář svatý. Pomažeš také umyvadla a podstavku jeho, a posvětiš ho.”

92 Lv 3, 17; 7, 26-27; 17, 10-12; 19, 26

93 Lv 6, 27, KB “Což by se koli dotklo masa jejího, svaté bude; a jestliže by krví její šaty skropeny byly, to, což skropeno jest, obmyješ na místě svatém.”

znečištění, figurativně se používá se výraz pro válku či vraždu.⁹⁴

Pouze ve dvou kategoriích je krev sama o sobě zdrojem znečištění, místo měla očistný charakter. První případ je vražda, nespravedlivé zabití, kdy krev poskvvrňuje zemi, spočívá na ní “vina krve”. Termíny “prolití nevinné krve” a “vina krve” se v Levitiku výslovně neužívají, ale najdeme je na dalších místech v Písmu, která vraždu odsuzují.⁹⁵ Druhým případem je menstruace. Menstruační krev představuje typický prototyp znečištění. Žena v období menstruačního krvácení se považovala za nemocnou. Po sedm dní byla prohlášena za nečistou, stejně i její lože, vše, čeho se dotkla, nečistý byl i muž, který s ní měl v této době sexuální styk.⁹⁶ Podobně i po porodu byla žena nečistá, při narození chlapce dalších sedm dní až do jeho obřízky, poté dalších třicet tři dní. Při narození děvčete její očišťování trvalo dvakrát déle, zřejmě proto, že přivedla na svět potenciální zdroj menstruační krve, kterou Hospodin označil za nečistou.⁹⁷

Stojí za zmínku že, v souvislosti s přinášením obětí v Levitiku, jsou zmiňovány dvě základní tělesné substance, které se považují za nezbytné pro život všech zvířat. Kromě krve, tekuté substance, je tu uváděn i tuk, jako substance tuhá. Obě patří Hospodinu jako jeho “chléb”.⁹⁸ Manipulace s oběma elementy podléhá Boží legislativě. Primárnost krve nad tukem je však zřetelná. Zákony týkající se krve jsou mnohem přísnější a obsáhlejší. Podle Levitiku 3 při obětování zvířete odebere kněz krev a tuk, a ani jedno se nesmí použít jako potrava.⁹⁹ Ovšem v případě, kdy někdo našel zdechlé nebo rozsápané zvíře, mohl z něho odebrat tuk a použít k jinému účelu než k jídlu,¹⁰⁰ zatímco krev se nesměla nijak

94 Iz 9, 5, KB “Kdyžto všickni bojovníci předěšeni, a roucha ve krvi zbrocena, ano což hořeti mohlo, i ohněm spáleno.”

Pl 4, 14, KB “Toulali se [jako] slepí po ulicích, káležice se ve krvi, kteréž nemohli se než dotýkati oděvy svými.”

95 Lv 24, 21, KB “Kdož by zabil hovado, navrátí jiné, ale kdož by zabil člověka, umře.”

Jr 7, 6, KB “Přichozího, sirotka a vdovy neutisknete, a krve nevinné nevylejete na místě tomta, a za bohy cizími nebudete-li choditi k svému zlému.”

96 Lv 15

97 Lv 12

98 Ez 44, 7, KB “Že jste uvodili cizozemce neobřezaného srdce a neobřezaného těla, aby bývali v svatyni mé, a poškvřovali i domu mého, když jste obětovali chléb můj, tuk i krev, ješto oni [sic] rušili smlouvu mou, mimo všecky ohavnosti vaše.”

99 Lv 3, 16-17, KB “I pálíti to bude kněz na oltáři, pokrm oběti ohnivé u vůni příjemnou. Všecken tuk Hospodinu [bude]. Právem věčným po rodech vašich, ve všech přibytčích vašich žádného tuku a žádné krve nebudete jísti.”

100 Lv 7, 24

použít, musela být vylita na zem.¹⁰¹

Kniha Levitikus odhaluje komplexní Boží pohled na krev jako na převzácnou tekutinu, na níž si Hospodin činí výlučné právo. Krev byla Hospodinem určena k očišťování a posvěcení, proto je zejména zmiňována v kontextu náboženského kultu. Nesprávným zacházením si může člověk krví přivodit znesvěcení, prolitím krve na něm ulpí vina krve. Po smrti člověka i zvířete se krev, jako symbol života, vrací zpět k Bohu. Nesmí proto být využita k žádnému jinému účelu.

2.4. Křesťanský pohled na krev

Teologický význam krve v Novém zákoně lze správně a důkladně pochopit pouze na pozadí starozákonních souvislostí, v nichž má obsah tohoto pojmu silné kořeny, které předurčují jeho výklad. Krev je pojímána jako nositelka života, nikoli jako pouhá tělesná substance. Téměř všechny výroky o krvi reprodukují zvláštní hlubokou teologickou zvěst nebo poslání, málokdy se mluví o krvi prostým pragmatickým způsobem. Asi čtyřicet procent všech výroků o krvi se nachází v listě Židům (dvacet jedna krát) a ve Zjevení apoštola Jana (devatenáct krát). Právě list Židům nejpodrobněji interpretuje smysl starozákonních obětí ve světle “nové smlouvy”. *Haima* označuje lidskou krev, doslovně i figurativně ve smyslu “prolité krve”, šest krát se vyskytuje v kombinaci “tělo a krev” (*sarx kai haima*), což je oblíbené spojení apoštola Pavla pro označení člověka v jeho tělesnosti, pozemskosti, slabosti. Dále se *haima* odkazuje obecně na krev všech zvířat, konkrétně pak na krev obětních zvířat. Teologicky nejpodstatnější, nosnou zvěstí křesťanských Písem, je poselství o spasitelném významu krve Kristovy, o níž je přímá zmínka nejčastěji, celkem dvacet pět krát. Devět krát se používá jako apokalyptické znamení. Nový zákon upouští od krvavých obětí, na kterých byl založen starozákonní kult, neboť ruší celý systém krevní msty. Křesťanský přístup vyzdvihuje cenu a význam “nevinně prolité krve”, “drahocenné krve”, vylité za lidstvo jako výkupné.¹⁰²

V synoptických evangeliích pomýšlí Ježíš, na prahu své smrti, na zodpovědnost

¹⁰¹ Dt 12, 24

¹⁰² 1 Pe 1, 19, KB “Ale drahou krví jakožto Beránka nevinného a neposkvrněného, Krista.”

Jeruzaléma, který v minulosti zabíjel proroky, k nimž zanedlouho přibude smrt jeho samotného a po něm smrt jeho následovníků. Boží soud nad tímto městem bude nemilosrdně přísný, a krev, prolitá od smrti spravedlivého Ábela, padne na hlavu tohoto převráceného pokolení.¹⁰³ Ježíšova vlastní mučednická smrt je součástí tohoto dramatu. Jidáš přiznává, že zradil “spravedlivou krev”¹⁰⁴ Pilát si myje ruce nad odsouzeným Ježíšem, zatímco dav bere na sebe zodpovědnost za její prolití.¹⁰⁵ Prolévání nevinné krve asociuje motiv Božího hněvu a trestu.

Při poslední večeři pozvedá Ježíš eucharistický kalich a pronáší ustanovující slova “nové smlouvy”: “*Neb to jest krev má nové smlouvy, kteráž za mnohé vylévá se na odpuštění hříchů.*”¹⁰⁶ Jeho obětované tělo a jeho prolitá krev dávají jeho smrti dvojnásobný význam: je to oběť nové smlouvy, nastupující na místo smlouvy sinajské, a zároveň je to smířící oběť, v souladu s proroktím o Hospodinově služebníkovi. Nevinná, nespravedlivě prolitá krev se stává krví vykoupění.¹⁰⁷ Krví Kristovou se zde i na podobných místech míní událost jeho smrti, nikoli nějaká tajemně působící látka.

Apoštol Pavel mluví o výkupné moci krve ve spojitosti s výkladem smyslu Ježíšova kříže. Užitím konkrétního obrazu “vylití krve” však jasně podtrhuje dobrovolnost smrti Kristovy a její univerzální účinek pro dobro všech věřících. Ježíšova krvavá oběť zaujímá místo, které ve staré smlouvě zaujímal v obřadu smíření slitovnice, příkrov na schráně smlouvy.¹⁰⁸ On je přítomností Boží a místem odpuštění hříchů. Jeho krev je naší spásou,

103 Mt 23, 29-36, KB “Běda vám, zákoníci a farizeové pokrytci, neboť vzděláváte hroby proroků a ozdobujete hroby spravedlivých, A říkáte: Kdybychom byli za dnů otců našich, nebyli bychom účastníci jejich ve krvi proroků. Protož osvědčujete sami proti sobě, že jste synové těch, kteříž proroky zmrdovali. I vy také naplňte míru otců svých. Hadové, plémě ještěřčí, i jakž byste ušli odsudku [do] pekelného ohně? Protož aj, já posílám k vám proroky a moudré a učitele, a vy z těch [některé] zmrdujete a ukřizujete, a [některé] z nich bičovati budete v školách vašich, a budete je honiti z města do města, Aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá, vylitá na zemi, od krve Abele spravedlivého, až do krve Zachariáše syna Barachiášova, kteréhož jste zabili mezi chrámem a oltářem. Amen pravím vám: Přijdou tyto všecky věci na pokolení toto.”

104 Mt 27, 4, KB “Řka: Zhřešil jsem, zradiv krev nevinnou. Oni pak řekli: Co nám do toho? Ty viz.”

105 Mt 27, 24-25, KB “A vida Pilát, že by nic neprospěl, ale že by větší rozbroj byl, vzav vodu, umyl ruce před lidem, řka: Čist jsem já od krve spravedlivého tohoto. Vy vizte. A odpověděv všecken lid, řekl: Krev jeho na nás i na naše syny.”

106 Mt 26, 27-28, KB

107 Mt 20, 28, KB “Jako i Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby [on] sloužil a aby dal život svůj na vykoupění za mnohé.”

108 Ř 3, 25, KB “Jehožto Bůh vydal za smírci, skrze víru ve krvi jeho, k ukázání spravedlnosti své, skrze odpuštění předešlých hříchů, [26.] v shovívání Božím.”

ospravedlněním a vykoupením.¹⁰⁹ Vlastní prolitou krví si dobyl svou církev¹¹⁰ a vytvořil jednotu mezi židy a pohany, mezi člověkem a nebeskými mocnostmi.¹¹¹ Člověk může participovat na této krvi nové smlouvy prostřednictvím účasti na eucharistickém stolování¹¹² a ohlašovat smrt a druhý příchod Pána Ježíše.¹¹³

List Židům podává podrobný výklad k významu Ježíšovy prolité krve na pozadí židovského kultu. Předobrazem Krista, vystupujícího do nebe se svou vlastní krví, byl velekněz, vstupující do svatyně se smířčí krví jednou v roce na Den smíření. V Židům 9, 22, KB je vyslovena klíčová zásada: *“A téměř všechno podle Zákona krví očišťováno bývá, a bez krve vylití nebývá odpuštění [vin].”* Odpuštění hříchů, očištění, se neděje bez vylití krve. V celém listě Židů se chápe Kristovo dílo, vrcholící jeho smrtí, jako dovršení a zároveň ukončení kultu staré smlouvy, zejména obětí, jimiž byl nastolován smír mezi Hospodínem a hřešícím lidem.¹¹⁴ Prostřednictvím krve nové smlouvy mají lidé otevřenou cestu k Bohu. Ježíšova krev byla prolita jednou provždy, jako neopakovatelná oběť má dostatečnou moc očistit od hříchů všechno lidstvo všech generací.

Zjevení apoštola Jana používá obraz krve Beránkovy, která nás obmyla z hříchů,¹¹⁵ a tím nás získala znovu pro Boha, takže se smíme nazývat “královským kněžstvem.”¹¹⁶ Autor vidí Babylon, město nepravosti, zpité krví mučedníků,¹¹⁷ kteří však obstáli před satanem, kvůli Beránkově krvi,¹¹⁸ a jejich prolitá krev volá do nebe po spravedlivé odplatě. Bůh je pomstí tím, že obrazně dá pít prolitou krev vrahům těchto spravedlivých.¹¹⁹ Soud povede Hospodinův válečník, spravedlivý soudce, oblečený v rouchu nasáklém krví,

109 Ef 17, KB “V němžto máme vykoupení skrze krev jeho, [totiž] odpuštění hříchů, podle bohatství milosti jeho.”

110 Sk 20, 28, KB “Buďtež tedy sebe pilní i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev Boží, kteréž sobě dobyl svou vlastní krví.”

111 Ef 2, 13, KB “Ale nyní v Kristu Ježíši vy, kteříž jste někdy byli dalecí, blízcí učiněni jste skrze krev Kristovu.”

112 1 K 10, 16, KB “Kalich dobrořečení, kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? [A] chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova?”

113 1 K, 11, 26

114 Žd 7-10

115 Zj 7, 14, KB “I řekl jsem jemu: Pane, ty víš. I řekl mi: To jsou ti, kteříž přišli z velikého soužení, a umyli roucha svá, a zbilili je ve krvi Beránkově.”

116 Zj 5, 9, KB “A zpívali píseň novou, řkouce: Hoden jsi vzítí knihy a otevřítí pečeti jejich. Nebo jsi zabit, a vykoupils nás Bohu krví svou ze všelikého pokolení a jazyku a lidu i národu.”

117 Zj 18, 24

118 Zj 12, 11

119 Zj 16, 6, KB “Neboť jsou krev svatých a proroků vylévali, i dal jsi jim krev pít; hodnit' jsou zajisté [toho].”

symbolizujícím Boží hněv.¹²⁰

V Janových spisech má pojem krev Kristova zvlášť úzký vztah ke svátosti stolu Páně. Účastí na Večeři Páně, již Jan popisuje jako jedení Kristova těla a pití Kristovy krve,¹²¹ přijímáme vírou spasitelný účinek jeho obětní smrti. Na tuto svátost chce pravděpodobně ukázat i líčením o krvi a vodě, které vycházejí z boku Kristova, probodnutého kopím.¹²² Zmínkou o těle a krvi naráží také Jan na motiv tolik diskutované Kristovy inkarnace.¹²³

Křesťanský pohled na krev staví do popředí krev Kristovu, jejímž prostřednictvím získávají věřící úplné očištění a vykoupení. Krev Kristova je nezastupitelná, žádnými jinými krvavými oběťmi nenahraditelná. Jednou provždy nahradila očišťující a smířčí rituály Starého zákona. Pro svou drahocennou hodnotu spasila svět.

3. Teologické zdůvodnění učení o krvi u svědků Jehovových

Učení o odmítání krve a krevních transfúzí patří mezi stěžejní věroučné důrazy náboženské komunity svědků Jehovových. V roce 1990 vydala v češtině Společnost Strážná věž třiceti jedna stánkovou brožurku “Jak může krev zachránit náš život?”, která měla komplexně seznámit širokou laickou veřejnost i odborníky z řad lékařů s postojem

120 Zj 19, 13, KB “A byl odín v roucho pokropené krví, a slovet' jméno jeho Slovo Boží.”

121 J 6, 53-56

122 J 19, 34

Novotný Adolf, Biblický slovník, Praha (Kalich) 1956, str. 355-356.

123 J 1, 13, KB “Kteřížto ne ze krví, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zplozeni jsou.”

León-Doufour Xaviér, Slovník biblické teologie, Velehrad (Velehrad-Křesťanská akademie Řím) 1981, str. 187.

svědků Jehovových k transfúzím krve, a pomoci jim získat si v této kontroverzní otázce lepší pověst a přízeň lidí vně organizace. Takticky se větší část publikace zabývá lékařskými argumenty, jako je bezpečí krevních transfúzí, alternativní bezkrevní medicína, ale také lidskými právy na svobodnou volbu zvolit si preferovaný způsob léčby. Důvody svědků Jehovových, které je vedou k odmítání transfúzí, ale nevycházejí předně z lékařských stanovisek. Z historie svědků Jehovových je dosti patrné, že vůči medicíně zastávali velice zpátečnický postoj, když ve své literatuře šířili bludné názory například ohledně očkování a transplantací orgánů. Jejich fundamentální důvody jsou čistě náboženské, bez ohledu na možná či nemožná zdravotní rizika. V publikacích Společnosti Strážná věž¹²⁴ zdůvodňuje vedoucí sbor svědků Jehovových, ústřední orgán organizace, vytvářející oficiální věrouku a zákonná pravidla pro život jejích členů, učení o krvi a transfúzích typickými biblickými oddíly. Při pozornějším zkoumání je zřejmé, že základy této nauky stojí převážně na interpretaci starozákonních veršů. V Novém zákoně se opírají pouze o jedno jediné místo ve Skutcích apoštolů, které se odkazuje k zákazu požívání krve, další citace se vztahuje ke krvi Kristově a jejímu znehodnocení.

3.1. Starozákonní verše pro “zákaz” přijímání krve

Genesis 9, 3-6 “Všecko, což se hýbe [a] jest živo, bude vám za pokrm; jako [i] bylinu zelenou, dal jsem vám to všecko. A však masa s duší jeho, [kteráž jest] krev jeho, nebudete jísti. A zajisté krve vaší, duší vašich vyhledávati budu; z rukou každého hovada vyhledávati jí budu, i z ruky člověka, ano i z ruky každého bratra jeho budu vyhledávati duše člověka. Kdo by koli vylil krev člověka, skrze člověka vylita bude krev jeho; nebo k obrazu svému učinil Bůh člověka.” (KB)

Svědkové Jehovovi citují výše zmíněný biblický oddíl na důkaz toho, že zákon, týkající se zákazu požívat krev, platí věčně a univerzálně pro celé lidstvo. Z toho vyplývá,

124 viz další základní studijní publikace, určené k vyučování zájemců o křest a vstup do organizace: Můžeš žít navždy v pozemském ráji, 1990, 25. kap. “Jsi pro satanův svět, nebo pro Boží nový systém?”, odst. 22, str. 216.

Sjednání v uctívání jediného pravého Boha, 1991, 20. kap. “Život a krev - zacházíš s nimi jako s posvátnými?”, str. 154-160.

Pro potřeby misijní práce, kdy se svědkové Jehovovi přímo setkávají s námitkami proti svému ortodoxnímu postoji ke krvi, viz Rozmluvy z Písem, 1993, oddíl “Krev”, str. 129-135.

že příkazy o krvi v Mojžíšově zákoně jenom opakují a podrobněji rozpracovávají zákon, který byl dán již dříve. Přestože křesťané nejsou pod Zákonem, nejsou svázáni pravidly Mojžíšova zákona, stále i nadále pro ně platí poslušnost zákonu o krvi, poněvadž tento zákon vešel v platnost ještě před Mojžíšem.

Při hlubším rozboru oddílu je zřejmé, že svědkové Jehovovi v první řadě nesprávně interpretují samotný obsah daného zákona. Hospodin mluví o zákazu pojídat maso s krví, nikoli o požívání krve samotné, ani zvířecí, ani lidské. Zakazuje maso v kombinaci s krví či krev v kombinaci s masem. Pokud bychom tento verš vykládali jako zákaz požívání krve, museli bychom rovnocenně vztahovat i zákaz na pojídání masa vůbec. Hebrejské slovo *basar*, zde přeložené jako “maso”, znamená tělo nebo maso, ve kterém je stále jeho duše, život. Podstatou zmíněného verše je ponaučení, že zvířecí tělo, maso se smí jíst, ale pouze tehdy, není-li v něm jeho duše, život. Život zvířete je kvalifikován jeho krví, mezi krev a život je položeno rovnítko. Hospodin dal nyní, po potopě, člověku svolení jíst zvířecí maso, ale nejdříve z něj musí být odstraněna krev, aby se člověk ujistil, že zvíře je opravdu mrtvé. Účelem pokynu v Genesis 9 je zabezpečit, aby lidstvo, s ohledem na cenu života, nepojídalo živá zvířata. Ale jestliže je zvíře již mrtvé, není v něm už život, může se konzumovat jako potrava, aniž by tím byla znesvěcena svatost života. Tento zákon měl zabránit krutostem, páchaným na zvířatech, která byla podle některých surových barbarských zvyklostí požívána zaživa. Pohanské kultury učily, že jestliže člověk sní zaživa zvíře, přejde na něj jeho bojovný duch a síla. Podobně bylo například v Římě oblíbené pít v aréně krev umírajících gladiátorů.¹²⁵

Hospodin se nejprve zmiňuje Noemovi o krvi v souvislosti se zabíjením a pojídáním vykrvácených zvířat a následně varuje před zabíjením lidí, před proléváním jejich krve. Lidský život je vzácným darem, nad nímž má autoritu pouze Bůh sám. Prolitou krev, zmařený lidský život, nemůže ignorovat. Usmrcení zvířat za účelem potravy Bůh povolil, ale v rámci stanovených pravidel. Usmrcení člověka, každou vraždu přísně ztrestá.

125 Bergman Jerry, Blood Transfusions - A History and Evaluation of the Religious, Biblical, and Medical Objections, Clayton, USA (Witness Inc.) 1994, str. 90-91.

Smyslem příkazu v Genesis 9 evidentně nebylo žádné zdravotní hledisko. Uvedený biblický oddíl nelze, při provedení poctivé exegeze, vztahovat na vysvětlení o Boží prozřetelné ochraně před rizikem krevních transfúzí, která je obsažena v jejich zákazu. Krev tu představuje život, který byl odebrán, ne život, který je stále aktivní v živém tvorů. Krevní transfúze však nejsou získané ze zabitého člověka, ale je to krev od živého dárce. Jejich smyslem je život zachránit, ne ho odejmout. Tento oddíl nelze ani vykládat jako jednoznačný zákaz ohledně požívání krve platný pro celé lidstvo. Nejenže zde o jedení samotné krve není ani řeč, ale v Zákoně doslova stojí, že i nevykrváčené maso není zcela tabu, neboť může být konzumováno usedlíkem-bezdomovcem či cizincem.¹²⁶ Jediným prokazatelným důvodem pro tento Boží zákon v Genesis 9 bylo povznesení hodnoty života, zvířecího i lidského, protože oba mají svůj původ u Pána Boha a oba jsou na něm závislé.

Levitikus 17, 10-14 “A kdož by koli z domu Izraelského aneb z příchozích, kteříž jsou pohostinu mezi nimi, jedl jakou **krev**: postavím tvář svou proti člověku tomu, a vyhladím jej z prostředku lidu jeho. Nebo duše všelikého těla ve **krvi** jest, já pak oddal jsem vám ji k oltáři, k očišťování duší vašich. Nebo sama **krev** na duši očišťuje. Protož řekl jsem synům Izraelským: Nižádný z vás nebude jísti **krve**; ani příchozí, kterýž pohostinu jest mezi vámi, nebude **krve** jísti. A kdož by koli z synů Izraelských aneb z příchozích, kteříž jsou pohostinu mezi vámi, honě, ulovil zvíře aneb ptáka, což se jísti může, tedy vycedí **krev** jeho a zasype ji prstí. Nebo duše všelikého těla [jest] **krev** jeho, [kteráž jest] v duši jeho. Protož jsem pověděl synům Izraelským: **Krve** žádného těla jísti nebudete, nebo duše všelikého těla jest **krev** jeho; kdož by koli jedl ji, vyhlazen bude.” (KB)

V tomto verši nacházíme explicitní zákaz, který se týká požívání jakékoli krve. Pro svědky Jehovovy je toto místo důležitým argumentem, ze kterého, stejně jako židé, vyvozují smysl zákazu. Oproti židům jdou ale ještě mnohem dále, a účelově ho aplikují i na zákaz krevních transfúzí a jiných léčebných postupů, při nichž se s krví manipuluje, například na autotransfúzi nebo na vrácení přefiltrované krve zpět do těla operovaného člověka.

Zákaz je vysloven v kontextu obětních řádů a rozdělen do dvou kategorií, zákaz přímé konzumace krve a zákaz požívání nevykrváčeného masa uloveného zvířete. Týká se

¹²⁶ Dt 14, 21, KB “Žádné umrliny jísti nebudete; příchozímu, kterýž jest v branách tvých, dáš ji, a jísti ji bude, aneb prodáš cizozemci, nebo lid svatý jsi Hospodinu Bohu svému. Nebudeš vařiti kozelce v mléce matky jeho.”

Dt 14, 21, EP “Nesmíte jíst žádnou zdechlinu. Buď ji dáš bezdomovci, který žije v tvých branách, aby ji jedl, nebo ji prodáš cizinci. ...”

jak židů tak všech usedlíků a hostů, kteří ve společenství Izraele přebývají. Ve verši 11 se dočítáme o důvodech, které vedou Hospodina k vyslovení nařízení týkajícího se krve. V krvi tvora je život, vyteče-li z něj krev, jeho život skončí. Tento důvod ukazuje na vzácnost krve jako na nositelku toho nejcennějšího, čeho se živému tvorů dostalo, na život sám o sobě. Druhý důvod se vztahuje k unikátnímu účelu a ceně krve, kterou Hospodin určil jako jediný prostředek ke smíření a očištění za hříšné lidské životy. Pro tento účel je nezastupitelná a nenahraditelná. Protože má krev tak drahocennou a unikátní hodnotu, nesmí se s ní nakládat jako s něčím obyčejným. To nejlepší vždy patří Bohu, proto mu patří i krev z obětních zvířat, nikdo jiný z ní nesmí okusit. Symbolizuje Boží výlučné právo na udělení života, smíření a zahlazení hříchů, které vždy bude jenom v rukou Všemohoucího Boha.

Přikrytí krve “prachem země” zobrazuje konec života, “prach jsi a v prach se navrátíš”,¹²⁷ a návrat života zpět do rukou Stvořitele. Krev ulovených zvířat a ptáků se má vylít do země jako obrazné gesto, kterým se vyjadřuje určitá úcta k ukončenému životu. Krev divokých zvířat se nevylévala na oltář, protože nebyla určena k obětování. Snad proto, že se tato zvířata vyskytovala volně v přírodě a mohla být snadno získána. Židé však museli přinést k obětování to nejlepší ze svého stáda, nejdražší prvotiny, které představovaly cenný dar, předložený s vědomím skutečně hodnotné oběti.

Sankce za nerespektování zákona o požívání krve byly přísné, protože neúcta ke krvi zvířat představovala neúctu k hlubšímu smyslu krve zobrazeného v obětních řádech. Za přímou konzumaci krve hrozilo “odříznutí” od Hospodinova lidu.¹²⁸ Konzumace nevykrváčeného masa se klasifikovala daleko shovívavěji, pouze jako “znečištění”, trvajícím až do večera téhož dne.¹²⁹ Na usedlíka-bezdomovce a cizince se ale zákaz nevztahoval, těm mohlo být nevykrváčené maso uhynulého či rozsápaného zvířete, přenecháno.¹³⁰

Dietní i ceremoniální řády Mojžíšova zákona skončily prolitím Kristovy krve za hříchy celého lidstva, jednou provždy a dostatečně. Symbolický smysl omezení ohledně

127 Gn 3, 19, KB

128 viz kapitola 2.2.3. Zákaz požívání krve

129 Lv 17, 15,16

130 Dt 14, 21, EP “Nesmíte jíst žádnou zdechlinu. Buď ji dáš bezdomovci, který žije v tvých branách, aby ji jedl, nebo ji prodáš cizinci. ...”

krve došel svého definitivního naplnění.¹³¹ Potýkání se se spory, jež iniciovali židé vůči obráceným pohanům svým ortodoxním lpěním na dodržování Mojžíšova zákona, patřilo mezi charakteristické rysy prvotní církve. Svědkové Jehovovi jsou v tomto ohledu jako obrácení židé, kteří poněkud přehlédli podstatné důrazy Kristovy “nové smlouvy”, jež nahradila tu starou, uzavřenou s Mojžíšem na Sínaji.¹³² Zákon o krvi měl vždy vyzdvihovat cenu života, a nikdy se neměl stát podkladem pro jeho zmaření, jako v případě nesmyslného lpění na odmítání transfúzí krve, které by mohly jinak možná mohly člověku život zachránit.

1 S 14, 31-35 “A tak bili toho dne Filistinské od Michmas až do Aialon; i ustal lid náramně. Protož obrátil se lid k loupeži, a nabravše ovcí a volů i telat, zbili je na zemi; i jedl lid se **krví**. I pověděli Saulovi, řkouce: Aj, lid hřeší proti Hospodinu, jeda se **krví**. Kterýž řekl: Přestoupili jste [příkázání.] Přivaltež i hned ke mně kámen veliký. Opět řekl Saul: Rozejděte se mezi lid a rcete jim: Přiveďte ke mně jeden každý vola svého a jeden každý dobytče své, a bíte tuto a jezte, i nebudete hřešiti proti Hospodinu, jedouce se **krví**. Přivedli tedy všecken lid jeden každý vola svého rukou svou té noci a zabíjeli tu. Vzdělal také Saul oltář Hospodinu; to nejprvnější oltář udělal Hospodinu.” (KB)

V literatuře Společnosti Strážná věž se argumentuje příběhem z První knihy Samuelovy, ze 14. kapitoly, na důkaz toho, že ani v nejkritičtějších případech nelze porušit zákon o požívání krve, a potažmo tedy ani přijmout transfúzi krve, aniž by si tím člověk nepřivodil trest. *“V protikladu k tomu, jak dnes lidé uvažují, Boží zákon o krvi se neměl zanedbat jen proto, že nastala naléhavá situace. Během určité krize při vedení války někteří izraelští vojáci zabili zvířata a “lid se dal do jídla spolu s krví”. Bylo jim s ohledem na tuto nouzovou situaci povoleno, aby uchovali svůj život pomocí krve? Nikoli. Jejich velitel vyzdvihl, že jejich jednání bylo přesto vážnou špatností. (1. Samuelova 14: 31-35) Ač je život tak drahocenný, náš Životodárce nikdy neřekl, že jeho měřítko lze v tíšňové situaci ignorovat.”*¹³³

Tato příhoda především nepojednává o životně rozhodující situaci, kdy by si muži chtěli požitím nevykrváčeného masa zachránit život. Saulovi muži byli velmi unaveni, zemdleni celodenním bojem, ale nehrozila jim smrt hladem. Přestože požití

131 Ko 2, 16-17, KB “Protož žádný vás nesud’ pro pokrm, aneb pro nápoj, anebo z strany [některého] svátku, nebo novuměsíce, anebo sobot, Kterézto věci jsou stín budoucích, ale [to, od čehož se stín dělal, jesti] tělo Kristovo.”

132 Žd 8, 10-13

133 Jak může krev zachránit náš život?, 1990, str. 4-5.

nevykrváčených zvířat bylo nesprávné, za svůj přestupek dostali pouze lehký trest. Zřejmě proto, že největší vinu na celé situaci nesl Saul, který se zavázal nerozumnou přísahou, když zakázal mužům cokoli pojísti, dokud nevyhraje bitvu nad Pelištejci.¹³⁴ Večer museli muži přinést býka nebo ovci, zvířata obřadně porazili a snědli. Saul vybudoval Hospodinu oltář, zřejmě aby usmířil svou vinu na celé situaci. Saulovi muži nebyli za jedení nevykrváčeného masa ani exkomunikováni ani popraveni.

Podobná příhoda se stala i králi Davidovi, kdy mu kněz podal k jídlu svaté “chleby předkládání”, protože jiné neměl a David měl hlad.¹³⁵ Ani Saulovi muži ani David neumírali hladem, byli pouze zesláblí, přesto oba příběhy dokumentují stejnou zásadu: život sám má větší hodnotu než zákony týkající se potravy. Jestliže symbol života nemůže předčít život sám, pak ani použití krve za léčebným účelem, k záchraně života nemůže být v rozporu se základní intencí Stvořitele, život darovat a zachovat.

1 Pa 11, 17-19 “Pohnul se pak David žádostí, a řekl: Ó by mi někdo dal pítí vody z čisterny Betlémské, kteráž [jest] u brány. A protož probivše se ti tři skrze vojsko Filistinských, navázili vody z čisterny Betlémské, kteráž [jest] u brány, a nabravše, přinesli k Davidovi. David pak nechtěl jí pítí, ale vylil ji [v oběť] Hospodinu, A řekl: Nedejž mi toho, Bože můj, abych to učiniti měl. Zdali **krev** mužů těch pítí budu, kteříž se opovážili života svého? Nebo s opovážením života svého přinesli ji. I nechtěl jí pítí. To učinili ti tři silní.” (KB)

Svědkové Jehovovi, ve snaze najít za každou cenu podporu pro svou výstřední nauku o zákazu přijímání krevních transfúzí, hrubě ignorují kontext a zvěstný důraz biblických veršů, které se o krvi jakkoli zmiňují. Výše citovanou pasáž komentují slovy: “*Na důkaz toho, že zákaz se týká i lidské krve, povšimněte si, co se přihodilo, když tři muži riskovali své životy, aby sehnali vodu pro žíznivého Davida. ... Protože riskovali lidský život, David pohlížel na vodu jako na lidskou krev, a uplatnil na ni božský zákon a všechnu krev a vylil ji na zem.*”¹³⁶

Vyvozený závěr svědků Jehovových je opravdu zarážející, neboť se naprosto mýjí

134 1 S 14, 24, KB “A ačkoli muži Izraelští utrápili se toho dne, však Saul zavázal lid s přísahou, řka: Zlořečený muž, kterýž by jedl chléb prvé, než bude večer, a než se pomstím nad nepřátely svými. A tak neokusil všecken lid chleba.”

135 1 S 21, 6

136 Strážná věž, 1. 7. 1951, str. 414.

pointou a zvěstí příběhu. David dal najevo, že jeho osobní komfort není hoden tak vysokého rizika, nasazení životů tří mužů, a chtěl se ujistit, že totéž někdo nezodpovědně neprovede znovu. Zejména když se za počinání jeho mužů mohl skrývat ambiciózní důvod udělat na svého vůdce dojem a možná si i získat pověst hrdiny. Věděl, že když vodu vylije na zem, příště už jeho muži takto riskovat nebudou. Jakákoli souvislost s transfúzí lidské krve je naprosto vzdálená intenci tohoto oddílu. Důraz je tu položen na úlohu vůdce a jeho moudré rozhodování a morální kvality, nikoli na zákon o krvi. Krev je tu zmíněna pouze obrazně. Paralelní pasáž ve Druhé knize Samuelově ukazuje, že David vodu vylil na zem jako oběť.¹³⁷ Byla pro něj příliš cenná, mohla bývala stát tři lidské životy, což bylo pro Davida nepřijatelné. Jako moudrý vůdce dává dobrý příklad svým poddaným, aby pozdvihl jejich vážnost pro skutečné hodnoty v Hospodinových očích.

Potenciální zbytečné zmaření tří životů Davidových mužů naopak poukazuje na pošetilé hazardování se životem, kterého se dopouštějí svědkové Jehovovi nesprávnou interpretací biblického učení o krvi, když riskují život či jinou zdravotní újmu v důsledku odmítnutí krevních transfúzí.

3.2. Novozákonní verše pro “zákaz” přijímání krve

Skutky apoštolské 15, 20,28-29 “Ale aby jim napsáno bylo, ať se zdržují od poskvrn modl, a smilstva, a toho, což jest udáveného a od krve. ...Vidělo se zajisté Duchu svatému i nám, žádného více na vás břemene nevzkládati, kromě těchto věcí potřebných, [Totiž] abyste se zdržovali od obětovaného modlám, a od krve, a od udáveného, a od smilstva. Od těch věcí budeteli se ostříhati, dobře budete činiti. Mějte se dobře.” (KB)

Jediné novozákonní místo, na kterém svědkové Jehovovi staví svou spekulativní argumentaci o univerzálním, věčně platném zákazu požívání krve a krevních transfúzí, je oddíl ze Skutků 15. Souhlasí s tím, že Mojžíšův zákon se na křesťany již nevztahuje, ale

137 2 S 23, 15-17, KB “Zechtělo se pak Davidovi [vody,] a řekl: Ó by mi někdo dal pítí vody z čisterny Betlémské, kteráž jest u brány! A protož probívše se ti tři udatní skrže vojsko Filistinských, navázili vody z čisterny Betlémské, kteráž [byla] u brány, kterouž nesli a donesli k Davidovi. On pak nechtěl jí pítí, ale obětoval ji Hospodinu, A řekl: Nedejž mi toho, ó Hospodine, abych to učiniti měl. Zdaliž to není krev mužů těch, kteříž šli, opovázivše se života svého? I nechtěl jí pítí. To učinili ti tři silní.”

bezpodmínečné dodržování konkrétního zákona ohledně krve bylo křesťanům znovu připomenuto v tzv. apoštolském dekretu vydaném na Jeruzalémském koncilu.¹³⁸

Obsah a význam apoštolského dekretu můžeme nejlépe pochopit na pozadí celé diskuse, kvůli které se koncil asi kolem roku 48 n. l. sešel. Jednou z nejzásadnějších otázek, kterou raná církev řešila, byl vztah mezi židy a konvertity z řad pohanů. Křesťanství vyrostlo ze židovských kořenů, a ze strany židovských křesťanů se stále silněji ozývaly hlasy, že by měli být pohané obřezáni a zachovávat Mojžíšův zákon, stejně jako se to požadovalo po židovských proselytech, žijících uprostřed Izraele. Podle jejich názoru nemohli být pohané spaseni a stát se členy Božího lidu, aniž by akceptovali závazky Zákona. Břemeno obřizky a požadavků zákona velice ztěžovalo misijní práci a život v místních sborech. Mezi oběma skupinami se začala vytvářet kulturní a náboženská hradba. Jak mohli židovští křesťané, kteří dále žili podle Zákona, mít společenství u stolu s pohany, kteří Zákon nedodržovali, a tak byli z hlediska židů nečistí a nečisté bylo i všechno jídlo, které jim pohané servírovali. Pavel, který byl zodpovědný za misijní službu mezi pohany, spolu s Barnabášem, se dostali do sporu s antiochejskou církví, evidentně prožidovsky nakloněným společenstvím, a tak bylo rozhodnuto, že se tento problém předloží apoštolům a starším v Jeruzalémě.

Když došlo na koncilu k bouřlivé rozepři, povstal Petr a odvolal se na svou vlastní zkušenost, kdy mu Bůh dal najevo, že neobřezaní pohané už nemají status “nečistého”¹³⁹, ale jsou pozváni do církve jako rovnocenní spoluvěřící, aniž by na ně byli kladeny další podmínky. “*Ale skrze milost Pána Ježíše Krista věříme, že spasení budeme, rovně jako i oni.*”¹⁴⁰ Pohané jsou spaseni ne kvůli zbožným skutkům, ale na základě Boží nezasloužené

138 “Apoštolové tu [ve Skutcích 15, 22-29] nepředložili nějaký rituální či dietní předpis. Výnos určil základní mravní normu, které se raní křesťané přizpůsobili.” , Jak může krev zachránit náš život?, 1990, str. 5.

139 Sk 10, 9-16, KB “Nazejtří pak, když oni šli a přibližovali se k městu, všel Petr nahoru, aby se modlil, v hodinu šestou. A potom velice zlačněv, chtěl pojísti. Když pak oni strojili, připadlo na něj myslí vytržení. I uzřel nebe otevřené a sstupující k sobě nádobu jakous jako prostěradlo veliké, za čtyři rohy uvázané, ano se spouští na zem, Na němž byla všeliká zemská hovada čtvernohá, a zvířata, a zeměplazové, i ptactvo nebeské. I stal se hlas k němu: Vstaň, Petře, bij a jez. I řekl Petr: Nikolí, Pane, nebť jsem nikdy nejedl nic obecného anebo nečistého. Tedy opět po druhé [stal se] hlas k němu: Cožť jest Bůh očistil, neměj ty toho za nečisté. A to se stalo po třikrát. I vzato jest zase prostěradlo do nebe.”

viz dále Sk 10, 24-48 - křest Kornélia jeho přátel, dar Ducha svatého pohanům.

140 Sk 15, 11

milosti. Proto na ně nemohou být kladeny další požadavky Zákona jako nezbytná podmínka pro spasení. Petrovu řeč potvrdili Pavel i Barnabáš, když začali vypravovat o zázračných dívech, které doprovázejí konverzi neobřezaných pohanů, a jež jsou důkazem Božího bezpodmínečného přijetí.¹⁴¹

Poté povstal Jakub a komentoval vstup pohanů do církve jako součást Božího plánu zjeveného v proroctvích, jemuž nesmí nikdo bránit. “Proto já soudím, abychom nedělali potíže pohanům, kteří se obracejí k Bohu...”¹⁴² Dodržování Mojžíšova zákona není vyžadováno jako vstupní podmínka pro spasení ani pro připojení se k životu církve. S ohledem na zásadně odlišné kulturně-náboženské pozadí obou skupin, židů i pohanů, ryze pro praktický důvod, pro snazší soužití těchto dvou proudů uprostřed křesťanské církve, navrhuje Jakub určitý druh kompromisu ze strany pohanů vůči citlivému svědomí židů. “... *ale jen jim napsali, aby se vyhýbali všemu, co přišlo do styku s pohanskou bohoslužbou, aby nežili ve smilstvu, aby nejedli maso zvířat, která nebyla zbavena krve, a aby nepožívali krev.*”¹⁴³ Toto minimum, penzum základních pravidel pro lepší soužití křesťanských židů a pohanů, se shoduje s týmiž pravidly z Levitiků 17-18, vyžadovanými od cizinců, žijících uprostřed Izraele. Čtyři základní omezení, navržená Jakubem, vyhýbat se masu obětovanému modlám, zachovat si pohlavní čistotu, nepožívat nevykrváčené maso a zdržovat se krve krve samotné, měla přinést do vzájemného styku obou skupin více pokoje. Pohané se tak nestanou kamenem klopýtnutí židům, pro něž byly tyto čtyři věci nepřekonatelně odporné.¹⁴⁴ Koncil jednoznačně rozhodl, že neexistují žádné národní, rasové ani sociální požadavky podmiňující spasení a členství v církvi.¹⁴⁵ V zájmu pokoje však navržená praktická omezení přijal a usnesl se o nich podat ostatním sborům zprávu: “*Toto je rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva.*”¹⁴⁶

141 Sk 15, 12

142 Sk 15, 19, EP

143 Sk 15, 20, EP

144 Metzger M. Bruce, A Textual Commentary on Greek New Testament, London (United Bible Societies) 1971, str. 430.

145 Guthrie Donald, Tyndale New Testament Commentaries - Acts, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1987, str. 247.

146 Sk 15, 28-29, EP
podobně viz Sk 21, 25

Svědkové Jehovovi interpretují výše zmíněné prohlášení jako příkaz, jako bezvýhradně platný zákon. Ačkoli řečtina má k dispozici dosti sloves, vyjadřujících příkaz, žádné z nich není v tomto verši použito.¹⁴⁷ Prohlášení začíná slovem *edoksen* (infinitiv *dokein* se překládá jako míniti za to, zdáti se, domnívati se) a požadavky jsou označeny jako *epanankes* (nutné, nezbytné věci). Apoštolové tímto důrazným vyjádřením dávají více než radu, ale méně než příkaz, jak předejít kontroverzním situacím v náboženském i sociálním životě židů a pohanů. Jeruzalémský koncil rozhodnul, že toto minimum dostatečně reguluje napětí mezi různými kulturami a prohlásil, že není třeba přidávat další břemena. Přesto se stále vyskytovali spory, zejména ze strany ortodoxnějších křesťanů ze židů, kteří požadovali více. Řešení dalších situací vyžadovalo citlivost a ohleduplnost obou stran.¹⁴⁸

Skutečnost, že apoštolský dekret nebyl postaven na rovinu závazného, univerzálně platného zákona, ukazuje dokládá oddíl o vztahu k masu obětovaném modlám z 1. listu do Korintu, kapitola 8. Pavlovy zkušenosti z Korinta spadají do začátku 50. let n. l., tedy pouze několik málo let po Jeruzalémském concilu. Dekret obsahoval pokyn nekonzumovat maso, jež bylo předloženo k rituálnímu účelu v pohanských chrámech, a poté se dostalo do masných krámů. Hlavním důvodem pro toto omezení, stejně jako pro ostatní tři, byl ohled na svědomí slabšího židovského křesťana: *“A protože jestližeť pohoršuje pokrm bližního mého, nebudu jísti masa navěky, abych nezhoršil bratra svého.”*¹⁴⁹ Maso samo o sobě nepředstavovalo spornou otázku, ale vážným problémem byla víra slabšího židovského spoluvěřícího, kterému by se svobodomyšlnější postoj pohana mohl stát kamenem úrazu.¹⁵⁰ Protože člověka nemůže poskvřnit, co do něho vchází zvenčí, ale co z něho vychází.¹⁵¹

Oddíl ve Skutcích 15 se neodkazuje na Genesis 9, zabývá se vztahem křesťanů ze židů a pohanů v prvotní církvi, kdy pod vlivem dlouhé a silné tradice Mojžíšova zákona, přetrvávaly tendence židů svázat konvertity z pohanů jeho přísnými požadavky.

147 Bruce F. F., Commentary on the Book of Acts, Grand Rapids, USA (Wm. B. Eerdmans Publishing Co.) 1962, str. 315.

148 viz Sk 21, 17-26

149 1 K 8, 13, KB

150 1 K 8, 8, KB “Nečinit’ pak nás pokrm vzácných Bohu. Nebo budemeli jísti, nic tím lepší nebudeme, a nebudemeli jísti, nic horší nebudeme.”

151 Mk 7, 15

Jeruzalémský koncil vyzdvihnul zásadu spasení milostí, a ne ze skutků, ale přesto doporučil určitá omezení, aby nedocházelo k rozdělení křesťanské církve. Omezení jednoznačně korespondovala s dobovými požadavky křesťanské církve prvního století. Nejenže se ani nezmiňují o lékařském použití krve, ale i v případě potenciálního jedení krve neplatila absolutně. Vždy měla být citlivě aplikována na situaci, jež si vyžadovala omezení osobní svobody v zájmu svědomí slabšího bratra ve víře.

Židům 10, 29 “Což se vám zdá, jak přísnějšího trestání hoden jest ten, kdož by Syna Božího pošlapával a krev smlouvy, kterouž byl posvěcen, za nehodnou drahého vážení by měl, a duchu milosti potupu učinil?” (KB)

Svědkové Jehovovi učí, že přijetím transfúze krve dochází k jejímu znesvěcování, neboť jediné možné legitimní použití krve je ke smíření. *“Všechna zvířecí krev vylévána v souladu s tímto požadavkem u Jehovova oltáře předstiňovala drahocennou krev Ježíše Krista. (Hebr. 9:11, 12; 1. Petra 1: 18, 19) Tak je posvátnost samotné Ježíšovy krve zdůrazněna Božím zákonem, který zakazuje jakékoli jiné použití krve. Z toho lze vidět, že každé zneužití krve je projevem hrubé neúcty k Jehovovu opatření pro záchranu prostřednictvím jeho Syna.”*¹⁵² Přestoupení zákona ohledně transfúze krve se klasifikuje jako zásadní hřích, kterým přestupník zneuctil Ježíšovu krev, odpadl od Krista, a za to ho stihne trest v podobě ztráty věčného života.

Kniha Židům komentuje na pozadí židovského kultu význam Ježíšovy prolité krve a v 10. kapitole varuje před pohrdáním nad její hodnotou. Ačkoli napomenutí ve 29. verši je formulováno v podobě otázky, není pochyb o správné odpovědi. Kdo by zneuctil Ježíšovu drahocennou výkupní oběť, dopouští se dokonce horšího přestoupení než bylo porušování Mojžíšova zákona. To s sebou nese ještě přísnější trest. Typické rysy odpadlíka popisuje verš trojím způsobem.¹⁵³ První rys zahrnuje zavrnutí Božího Syna. Zde použité řecké sloveso *katapateó* doslova znamená “pošlapat nohama, podupat”. Tento velice intenzivní výraz implikuje nejenom odmítnutí křesťanské pozice, ale také velice silný

¹⁵² Sjedenoci v uctívání jediného pravého Boha, 1991, odst. 11, str. 160.

¹⁵³ Guthrie Donald, Tyndale New Testament Commentaries - Hebrews, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1988, str. 218-219.

antagonismus vzhledem k Ježíši Kristu. Vystihuje extrémní případ odpadlictví jaký si jen lze představit. Druhý rys poukazuje na zneuctění krve smlouvy (*koinon hégésamenos*). Uvedený řecký by mohl znamenat pohlížení na Kristovu krev jako na “nijak zvlášť odlišnou” od krve jiného člověka, ale pravděpodobnější je ekvivalent “brát ji jako nesvatou”. Protože krví byla ratifikována smlouva (stará i nová), snižovat její hodnotu pohlížet na ni jako na nečistou se rovná popírání celého základu úmluvy. Takovým postojem by člověk dával najevo opovržení nad celým Kristovým dílem. Třetí rys je popsán jako posmívání se Duchu milosti. Toto sloveso *enybrizein* se nevyskytuje na jiném místě Nového zákona. Znamená posmívání se, jež implikuje hrubou urážku, potupu. Je to hrubé odmítnutí Ducha, který zprostředkovává člověku přijetí Boží milosti, přízně.

Všechny tyto tři aspekty odpadlictví staví člověka nejenom do pozice zavržení, ale přímo do antikřesťanské pozice. Z kontextu nelze říci, jestli má autor na mysli někoho, kdo byl spojen s křesťanstvím a potom se od něho odvrátil, nebo jestli tím míní co by se stalo, kdyby v takovém postavení někdo byl. Každopádně verš ukazuje na vážné následky pro člověka, jenž by aktivně zaujal takovýto nepřátelský postoj vůči Kristu.

Z rozebraného kontextu verše je zřejmé, že přijetí transfúze krve nijak nesouvisí s 10. kapitolou listu Židům. Hlavní smysl verše je soustředěn na popis rysů odpadlictví nejhrubšího zrna. Vztah k Ježíšově krvi, samozřejmě že ne doslovně k jeho tělní tekutině, ale v synonymním významu k jeho obětní smrti, je zmíněn pouze jako jeden z trojích rysů antikřesťanské apostáze. Srovnávání skutečné lidské krve a ve figurativním smyslu Kristovy prolité krve v Židům 10 je naprosto irelevantní a hermeneuticky nepřijatelné.

Krev symbolizuje život a byla určena k posvěcení a očištění. Svědkové Jehovovi i křesťané uznávají její výjimečnou hodnotu, kterou hraje ve smíření hříchu. Celým biblickým učením o krvi je protkána hluboká myšlenka o svatosti a jedinečnosti života. To měla vždy krev člověku připomínat. Zmaření života, kvůli fanatickému odmítnutí transfúze, se nezakládá na žádných poctivých teologických argumentech, ale naopak znamená nezodpovědný krok a nedostatečné ocenění pro dar života. Bylo by absurdní přisuzovat symbolu krve větší hodnotu než skutečnost, kterou má ilustrovat, a tou je život

sám.

3.3. Pohled na krev očima raných církevních otců

Společnost Strážná věž, ve snaze hodnověrně podložit své kontroverzní učení o krvi, se odvolává na autoritu některých raných církevních otců. Tvrdí, že se všichni křesťané museli zdržovat krve a že toto pravidlo zachovávala prvotní církev jako univerzální zákon. Nový zákon takový názor nepodporuje, ve skutečnosti jen na jednom místě, v apoštolském dekretu, sepsaném na Jeruzalémském koncilu, doporučuje křesťanům z pohanů, aby se zdržovali krve v zájmu pokojného soužití s židy. Otázka požívání krve nebyla nikdy centrálním věroučným článkem rané křesťanské církve. Ve spisech církevních otců nikde nenacházíme žádné ucelené vyznání víry, žádnou pevně zformulovanou nauku ohledně zákazu pojídat krev, natož zákazu používat krev pro lékařské účely.

V příručce “Rozmluvy z Písem”, kterou svědkové Jehovovi hojně používají zejména při své misijní zvěstovatelské službě, kdy přesvědčují posluchače o správnosti svých názorů, v kapitolce “KREV”, pod titulkem “*Jak rozuměli biblickému příkazu ohledně krve ti, kdo se prohlašovali za křesťany v raných stoletích našeho letopočtu?*”, čteme: “*Tertullianus (asi 160-230 n. l.): “Ať se vaše nepřirozené způsoby červenají studem před křesťany. My nemáme ani krev zvířat ve svých jídlech, neboť ta se skládají z obyčejné potravy... Při soudních přeličeních s křesťany jim vy [pohanští Římané] nabízíte klobásy naplněné krví. Jste samozřejmě přesvědčeni, že právě to, čím se je snažíte svést ze správné cesty, je pro ně nezákonné. Když jste si jisti, že se s odporem odvrátí od krve zvířete, jak můžete věřit, že budou dychtit po lidské krvi?” - Tertullianus, Apologetické spisy a Minucius Felix, Octavianus, anglický překlad Emily Daly, New York, 1950, s. 33..”* Druhá zmínka je ze třetího století n. l.: “*Minucius Felix (třetí století n. l.): “Tak velmi se vyhýbáme lidské krvi, že nepoužíváme ani krev požitelných zvířat ve své potravě.” - The Ante-Nicene Fathers (Přednikajší otcové), vyd. A. Roberts a J. Donaldson, Grand Rapids,*

Ze širšího kontextu uvedených spisů je zřejmé, že hlavním smyslem argumentace Tertulliana i Minucia Felixe není rozbor jakési křesťanské nauky o zdržování se krve, ale citované skutečnosti slouží jako podpůrný materiál pro úplně jinou diskusi. Jádrem diskuse je obhajoba křesťanů, kteří jsou obviňováni z pití krve zabitých dětí, což byl zřejmě rozšířený mýtus, založený na naprosto zcestné interpretaci eucharistie.

Tertullian ve své Apologetice volá k autoritám, reprezentujícím právo Římské říše, které mají za povinnost prošetřit každé přestoupení spravedlnosti, a je-li spáchán zločin, musí být potrestán. Také apeluje na tyto soudce, aby jednali podle práva a dali možnost obviněným křesťanům obhájit se před vznesenými obžalobami. Jsou-li křesťané skutečnými zločinci, měly by se zjistit detaily o jejich zločinech, jakou jsou například údaje o počtu zavražděných dětí či spáchaných incestech. Tertullian úmyslně vyhrocuje své argumenty, aby vyšlo najevo, že křesťané jsou očerňováni nepodloženými pomluvami a lžemi. Ve skutečnosti při svých ranních bohoslužbách zpívají hymny Kristovi a Bohu, dodržují závazky věrnosti vůči svému náboženství, zakazují vraždu, cizoložství, nepoctivost a jiné zločiny. Při soudních přelíčeních jim nabízí krvavé masné výrobky, aby je usvědčili z dychtivé žádosti po lidské krvi, ale opak je pravdou, křesťané mají život v úctě a zásadně odmítají vraždu.¹⁵⁵ Zmíněný postoj křesťanů k nevykrváčenému masu hraje v této diskusi naprosto druhotnou roli, prvořadý je postoj křesťanů k vraždě, zejména k vraždě dětí.

Podobná je i intence kapitoly XXX., ze které pochází výrok Minucia Felixe. Začíná následujícím titulkem: *“Argument: příběh o křesťanech, pijících krev nemluvněte, které zabili, je bezostyšnou pomlvou. Oproti tomu pohané, nejenom že krutě obětují svá novorozeňata, ale zabíjejí je nelidským potratem ještě před narozením. Křesťanům není dovoleno ani pohlížet na zabijení člověka ani takovým věcem naslouchat.”* Obhajoba začíná slovy: *“Ted’ bych si přál potkat člověka, který říká nebo věří tomu, že jsme zasvěcováni [uvádění do tajných rituálů] zabíjením a krví nemluvněte. Myslíte si, že je*

¹⁵⁴ Rozmluvy z Písem, 1993, str. 131.

¹⁵⁵ Tertullian, The Apology, IX, 13-14, www.ccel.org.

možné, aby člověk, kvůli křehkému, malému tělíčku, kterému by zasadil takové smrtelné rány, připravil ho o život, vylil a vycedil z tohoto mláděte novou krev, přitom mohl vstoupit svatě do života?”¹⁵⁶ Hlavní důraz je tu položen na nesmyslnost vraždy dítěte, což podepírá vedlejším argumentem: “*Tak velmi se vyhýbáme lidské krvi, že nepoužíváme ani krev požitelných zvířat ve své potravě.*”

Svědkové Jehovovi uvádějí další příklad ze spisů Eusebia, který má podpořit nekompromisní odmítnutí transfúze krve, i kdyby člověku hrozila smrt: “*Apoštolskému výnosu se dlouho rozumělo jako závaznému. Eusebius vypráví o mladé ženě žijící krátce před koncem druhého století, která před smrtí umučení prohlásila, že křesťanům “není povoleno jíst krev ani těch nerozumných zvířat”. Neuplatňovala právo umřít. Chtěla žít, avšak nebyla ochotná ke kompromisům vzhledem ke svým zásadám. Nevážíme si snad těch, kteří staví své zásady nad osobní výhody?*”¹⁵⁷

Zmíněná žena se jmenovala Blandina a stala se mučednicí církve v Lyonu, kde vypuklo roku 177 n. l. velké pronásledování křesťanů, v důsledku stejných pomluv, proti jakým vystupuje Tertullian a Minucius Felix. Blandina nebyla popravena, protože by odmítala jíst krev, ale protože veřejně vyznala: “*Já jsem křesťanka, a my neděláme nic pohoršlivého.*”¹⁵⁸ Poté poukazuje na neslučitelnost křesťanské víry a zabíjení dětí s odůvodněním, že křesťané nepojídají ani krev zvířat, jak by tedy mohly prolévat lidskou krev. Její příběh ani v nejmenším nemá nic společného s umíráním v důsledku odmítnutí krevní transfúze.

Ve spisech církevních otců se vyskytují i další zmínky v souvislosti s apoštolským dekretem ze Skutků 15, 28-29. Společnost Strážná věž tím zdůvodňuje, že apoštolský dekret, hlavně jeho výrok ohledně zdržování se krve, byl prvotní církví přijímán absolutně jako univerzální pravidlo víry.¹⁵⁹ Hlubší pohled na spisy uvedených přednikajských otců ukazuje, že se v žádném případě nejednalo o zásadní článek křesťanské víry a že otázka krve patřila spíše do oblast křesťanské etiky, nikoli do centra křesťanského vyznání.

Origenes srovnává židovská dietní omezení s Ježíšovým učením, které neklade

156 Minucius Felix, The Octavianus of Minucius Felix, XXX, 6, www.ccel.org.

157 Jak může krev zachránit náš život?, 1990, str. 5.

158 Eusebius, The Ecclesiastical History, V, I, 19, 26, www.ccel.org.

159 Insight on the Scriptures, 1988, Vol. 1, str. 346.

žádnému člověku překážku v tom, aby měl z křesťanství plný užitek. Opakuje, že člověka neznesvěcuje to, co vchází do jeho úst, ale to špatné, co z něho vychází, myšlenky na vraždu, cizoložství, krádeže, falešná svědectví, rouhání. Zmiňuje apoštolský dekret a odůvodňuje jeho dodržování neslučitelností křesťana podílet se na stole démonů. Písmo zakazuje zardoušené maso, protože obsahuje krev, a zejména vůně vystupující z krve, o kterém se praví, že je potravou démonů. Kdybychom takové maso pojídali, možná bychom tím živili současně i demony. Dalším důvodem k odmítnutí je i lidská nenasytost, touha po vychutnání zvláštního aróma.¹⁶⁰

Ve druhém uvedeném spisu pojednává Origenes o čistém a nečistém podle zákona a evangelia. “Čistému vše čisté”, “jezte a pijte cokoli, ale vždy k Boží slávě”, “odsouzen je ten, kdo nejí z víry, co není z víry, je hřích”, “ať vás nikdo nesoudí za to, co jíte či pijete”, těmito výroky Origenes ukazuje, že záleží na naší volbě a důvodu, proč určitý pokrm nebo nápoj požíváme. Samy o sobě jsou neutrální, nepůsobí žádnou škodu, ale podstatné je, jak k nim přistupujeme a jak je používáme.¹⁶¹ Origenovy spisy jednoznačně vedou křesťana k vyšším etickým hodnotám a ctnostem.

Klement Alexandrijský, v kapitole “Pokyny pro ty, kteří žijí pospolu”, také zmiňuje apoštolský dekret v souvislosti s povznesením křesťanova bohulibého charakteru, k němuž patří vyrovnanost, poklid, tichost. Křesťan se nemá nikdy poddávat obžerství, nekontrolovatelné chuti k jídlu. K tomu ho vedou i pokyny ve Skutcích 15, 28-29.¹⁶² Nikde Klement nevyslovuje přísný zákaz nad požíváním krve a nestaví ho naroveň trestu smrti.

Ve Stromatech, v kapitole “Vyhýbat se pohoršení”, ukazuje Klement Alexandrijský na původní intenci apoštolského dekretu. Cituje některé Pavlovy výroky: “Nemáme moc jíst a pít? Nemáme moc vzít s sebou ženu jako ostatní apoštolové? My jsme však svou moc nepoužili”. “Stal jsem se služebníkem všech”, takový je Pavlův závěr. Přijal dobrovolně omezení, aby se nestal překážkou pro Kristovo dílo a nepohoršil něčí svědomí.¹⁶³ Pokyny v

160 Origen's *Against Celsus*, VIII, 29-30, www.ccel.org.

161 Origen's *Commentary on Matthew*, XI, 12, www.ccel.org.

162 Clement's *The Instructor*, II, 7, www.ccel.org.

163 Clement's *Stromata*, IV, 15, www.ccel.org.

dekretu neplatily absolutně, ale jako návod pro lepší soužití mezi křesťany z různých náboženských kultur.

Cyprian cituje západní verzi textu Skutků 15, 28-29: *“...měli byste se zdržovat modlářství, prolévání krve a smilstva. A cokoli nechcete, aby bylo činěno vám, nečiňte ani ostatním.”*¹⁶⁴ V prvních stoletích církve kolovalo několik verzí knihy Skutků apoštolských. V jeho západní verzi, která pocházela ze druhého století, apoštolský dekret zahrnoval tři morální pravidla, určující nepřijatelné skutky, jichž se má křesťan zdržovat - modlářství, vražda, smilstvo, a zápornou formulaci Zlatého pravidla.¹⁶⁵ Tento text byl zejména znám, a více či méně používán Markiónem, Tatianem, Justinem, Irenaeem, Hippolytem, Tertullianem a Cyprianem.¹⁶⁶ Cyprian tedy vůbec nepojednává o pojídání krve, ale pouze o vraždě. Všechny tři pokyny označuje jako nezbytné věci, které nejsou tíživým břemenem, protože *“Pán je mírného srdce a jeho jho netíží.”*

Raní církevní otcové samozřejmě znali apoštolský dekret, ale nepřidávali mu větší význam, než jaký měl od svého počátku. Sloužil jako vodítko pro společné pokojné soužití křesťanů, přicházejících do církve z rozdílného nábožensko-kulturního prostředí. Povyšovat ho na úroveň absolutního zákazu, za který hrozila křesťanovi exkomunikace z církve, je pouhou nepodloženou spekulací. Nový zákon ani církevní autority z rané křesťanské doby nepropagovaly ani zákaz požívání krve, ani její použití pro lékařské účely.

4. Moderní židovský postoj ke krvi

Židé, ale ani muslimové, v žádné době nevztahovali dietní zákony, zakazující požívat krev, na léčebné postupy s použitím krve. Dokonce ani ortodoxní židé, kteří uplatňují zákony Tóry daleko horlivěji a detailně probírají každý aspekt jejich obsahu a možného významu, nikdy neaplikovali starozákonní zákaz ohledně pojídání krev na krevní

164 Cyprian's Treatises, XII, 119, www.ccel.org.

165 Metzger M. Bruce, A Textual Commentary on Greek New Testament, London (United Bible Societies) 1971, str. 430-431.

166 Metzger M. Bruce, The Text of the New Testament, New York (Oxford University Press) 1968, str.132.

transfúze. Zákaz se dokonce ani nevztahuje na úplně všechny druhy zvířat, například vyloučeny jsou ryby či hmyz, ale primárně na ty druhy, které se přinášely do chrámu jako náboženské rituální oběti. Zákaz ani výslovně nepojednává o lidské krvi, i když se předpokládá, že její konzumace by byla pro žida nepředstavitelná. Není ale nikde zakázáno například olíznout si krvácející prst a krev spolknout.

Když se Starý zákon zmiňuje o požívání krve, odkazuje se na způsob přijímání krve do těla ústy, rozžvýkáním či vypitím. Krev je konzumována ústy a projde kompletním zaživacím procesem. Židé vysloví požehnání, předtím, než začnou jíst, aby vyjádřili svou vděčnost Všemohoucímu za to, že jim poskytnul potravu a dopřál jim *potěšení* z jídla. Nad přijetím léku se žádné požehnání nevyslovuje, ani nad potravou, která nebyla dovolena k jídlu (vše co není košer). Krevní transfúze se nemohou ztotožňovat s konzumací krve zejména proto, že nevstoupily do zaživacího traktu. Krev cirkuluje v oběhovém systému celého těla, také roznáší výživu ze zužitkované potravy, ale samy o sobě krevní transfúze žádnou výživu tělu neposkytují. Krev slouží předně k udržování života, přenosu kyslíku a kontrole stavu nemocí, proti kterým bojuje protilátkami a snaží se je z těla odstranit.

Z těla zvířat je nemožné sto procentně odstranit krev. I když židé používají zvláštní způsob zabíjení, vykrvácení, solení masa a grilování, přesto v něm vždy trochu krve zůstane. Hospodin ale dovolil člověku jíst maso, přestože věděl, že v něm něco z krve zůstane. Ryby mohou jíst židé dokonce i s jejich krví.

Nejdůležitějším argumentem proti odmítání transfúzí krve na základě dietních předpisů je fakt, že tím pokládáme větší důraz na krev, místo na udržení samotného života. Pokud zemře člověk, jenž potřeboval krev, a my jsme mu ji odepřeli, pak jsme dali najevo, že život hraje druhořadou roli před svým vlastním symbolem. Smyslem Hospodinova příkazu a jeho zvěsti je však pravý opak: krev je pro život, ne život pro krev.¹⁶⁷

Podle Halachy rozdíl mezi požíváním a jiným použitím krve je definován *chuti*. Maso, které nebylo předepsaným způsobem vykrváceno, není košer a nesmí se jíst. Zákon však neplatí absolutně. V extrémní situaci, kdyby například člověk omdlel hladu a nebylo by k dispozici jiné jídlo než ne-košer maso, může ho sníst, jelikož takové maso

167 z dopisu Lese Browna, www.jews-transfusion.htm.

“nevychutnává”, nemá z něj požitek. Židé přísně rozdělují mléčné a masné produkty, stejně i kuchyňské náčiní, jímž s různými druhy potravy pracují. Jestliže by se omylem dostalo maso do hrnce, ve kterém se jinak vaří mléčné produkty, může se maso nechat dvacet čtyři hodin odstát, aby se zbavilo “mléčné chuti”, a poté je opět košer. Praktikující židé pečlivě sledují složení potravin, které se prodávají komerčně, aby se ujistili, že neobsahují ani žádné příměsi nebo barviva, která byla z krve vyrobena. I přes striktní lpění na dodržování dietních starozákonních předpisů, do kategorie požívání krve nezahrnují krevní transfúze, protože se nejedná o “vychutnávání” krve, ale o léčebný proces, při kterém krev vstupuje do těla jiným než trávicím systémem.¹⁶⁸

Postoj svědků Jehovových nemá obdoby ani v moderním židovství, u kterého bychom, pokud vůbec někde, očekávali největší podobnost. Starozákonní učení o krvi nikdy nebylo aplikováno na krevní transfúze. Nikdy ani nebylo pojímáno absolutně, nedotknutelně. Židé jedí ryby, které nebyly vykrváčeny, v naléhavém případě mohou i pozřít ne-košer maso. Tento postoj ukazuje na vyšší smysl zákona o krvi, a sice na jeho hluboké ponaučení o ceně drahocenného daru, života samotného.

Závěr

Krev symbolizuje v Písmu život. Noe se po potopě dozvídá nové instrukce, jakým způsobem se má ujistit, že je zvíře mrtvé a může se tedy pozřít - neobsahuje krev. Svévolně prolitá krev volá k Hospodinu po pomstě. Život člověka nesmí být beztrestně zmařen. Krev je svatá, oddělená pro zvláštní, nezastupitelný účel, je určená ke smíření a k posvěcení. Zejména starozákonní kniha Levitikus popisuje význam krve v rituálním

¹⁶⁸ Informace získané na základě rozhovoru s rabínem Sidonem, 14. 3. 2001.

použití. Obsahuje pokyny, které vedly Izrael k hlubokému ocenění pro výjimečnost krve. Výjimečné je vzácné. Krev se nesměla konzumovat, protože byla podle obětních řádů oddělena pro Hospodina jako jeho unikátní vlastnictví. Reprezentovala Boží výlučné právo disponovat životem a jeho univerzální moc rozhodovat o usmíření hříchů. Krev byla obyčejnému člověku nedotknutelná a připomínala mu jeho závislost na Hospodinu, na Stvořiteli a Udržovateli všeho živého. Přes svou posvátnost neměla být ztotožňovaná s magickými pohanskými představami, které v lidech budily ohromnou zvědavost a lačnost po skrytých tajemných silách a schopnostech. Krví zvířat se ztvzovala platnost smluv. Krev a smlouva, krev a smíření, krev a život, všechny tyto obrazy dostaly svůj plný význam ve světle neopakovatelných událostí na golgotském kříži. Prolitá krev Ježíše Krista ratifikovala “novou smlouvu” mezi Bohem a lidmi všech národů, jazyků i kmenů, kteří byli jednou provždy vykoupeni drahocennou krví Beránkovou. Už není potřeba demonstrovat hodnotu krve na nedokonalých zvířecích obětech, na dietních předpisech, na omezeních s její manipulací. Krev život symbolicky zobrazuje, ale není více než život sám.

Nikde v Písmu nelze najít doklad o tom, že by se omezení ohledně použití krve vztahovala na léčebné postupy. Židé měli zakázáno krev pojídat, a přestože tento zákaz po Ježíšově smrti pozbyl smyslu, mnozí židé na něm lpěli dále, protože tento postoj měli hluboce zakořeněný ve svém náboženství a kultuře. Pohané, kteří konvertovali ke křesťanství, neměli žádný vztah ke starozákonním předpisům, a proto pro ně požívání krve nebylo spornou otázkou. Přesto Jeruzalémský koncil rozhodnul, aby se v zájmu pokojného soužití s bratry a sestrami židovského původu raději krve zdrželi a nestali se jim kamenem klopýtnutí. V centru křesťanského učení prvotní církve však otázka “zdržování se krve” rozhodně zásadní roli nehrála. Evangelium povzbuzovalo ke svobodě svědomí a k ocenění pro nesmírnou Boží milost a lásku, která se zrcadlí v odpuštění hříchů smrtelnému člověku. Žádným vlastním přičiněním ani ortodoxním zachováním Mojžíšova zákona si život nelze u Pána Boha vysloužit. Život je dar, který má krev navždy připomínat.

Svědkové Jehovovi kladou důraz na krev jako na nositelku a symbol života, ale uniká jim podstatná souvislost. Symbol nemůže mít větší hodnotu než skutečnost, kterou

představuje. Proto je absurdní kvůli oddané úctě ke krvi život riskovat a ztratit. Ještě smutnější je fakt, že na této chybné interpretaci vytvořili oficiální nauku o odmítání transfúzí krve, která platí absolutně a bezvýhradně pro všechny jejich členy. Přestože se nevedou žádné podrobné statistiky, které by vyčíslily, kolik svědků Jehovových umírá v důsledků odmítnutí krevní transfúze, údaje Amerického červeného kříže z roku 1980 ukazují, že sto lidí z jednoho tisíce, což je deset procent, potřebuje krev v nějaké formě.¹⁶⁹ Svědků Jehovových je celkem asi pět milionů. Kdyby deset procent z nich potřebovalo krev, představuje toto číslo asi půl milionů lidí, kteří se vinou chybné teologie dostanou do kritické situace, jež je může, a v mnoha případech doslova stojí život. Opravdu si přeje Hospodin, aby kvůli hluboké vážnosti k symbolu života, ke krvi, umíraly stovky lidí? Na tuto otázku si musí odpovědět ve svém svědomí, po zvážení předložených biblických argumentů, každý sám za sebe.

DODATEK

Svědkové Jehovovi jsou nabádáni, aby u sebe neustále nosili následující kartičku “**Žádnou krev**”, která slouží jako oficiální dokument, tlumočící vůli podepsaného svědka Jehovova, jež odmítá krevní transfúzi, a to i v případě, že by mu hrozila smrt. Tímto prohlášením vyzývá ošetřujícího lékaře, aby jeho vůli v každém případě respektoval, a zároveň ho zbavuje případných právních následků a postihů.

¹⁶⁹ Reed A. David, *Worse Than Waco Jehovah's Witnesses Hide a Tragedy*, Stoughton, USA (Comments from the Friends) 1993, str. 9-10.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bergman Jerry, Blood Transfusions - A History and Evaluation of the Religious, Biblical, and Medical Objections, Clayton, USA (Witness Inc.) 1994

Bergman Jerry, Jehovah's Witnesses and Blood Transfusions, Saint Louis, USA (Personal Freedom Outreach) 1980

Bergman Jerry, Jehovah's Witnesses and the Problem of Mental Illness, Clayton, USA

(Witness Inc.) 1992

Bruce F. F. , Commentary on the Book of Acts, Grand Rapids, USA (Wm. B. Eerdmans Publishing Co.) 1962

Devore Steve, Lagoon Steve, Blood, Medicine and The Jehovah's Witnesses, Clayton, USA (Witness Inc.)1995

Donner Ludvík, Klinická hematologie, Praha (Avicenum) 1985

Franz Raymond, In Search of Christian Freedom, Atlanta, USA (Commentary Press) 1991

Franz Raymond, Krize svědomí, Ostrava (Ethics) 1994

Freedman David Noel, The Anchor Bible Dictionary, New York, USA (Doubledon) 1992

Gesenius H.W.F., Gesenius' Hebrew-Chaldee Lexicon to the Old Testament, Grand Rapids, USA (Baker Book House) 1988

Guthrie Donald, Tyndale New Testament Commentaries - Acts, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1987

Guthrie Donald, Tyndale New Testament Commentaries - Hebrews, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1988

Harris Doug, Awake! To the Watchtower, Harpenden, Great Britain (Nuprint Ltd.) 1988

Hoekema A. Anthony, Jehovah's Witnesses, Grand Rapids, USA (William B. Eerdmans Publishing Company) 1988

Keden Joachim, Takzvané mládežnícke sekty a okultná vlna, Bratislava (Vydavateľské družstvo LÚČ) 1989

Kulcsárová Zsuzsa, Světové mytologie, Praha (Orbis) 1972

Larson Bob, New Book of Cults, Wheaton USA (Tyndale House Publishers, Inc.) 1989

León-Doufour Xaviér, Slovník biblické teologie, Velehrad (Velehrad-Křesťanská akademie Řím) 1981

Martin Walter, The Kingdom of the Cults, Minneapolis, USA (Bethany House Publishers) 1992

McCrea Tom, Blood Transfusion: Is It Sinful? A Reply to Jehovah's Witnesses, Newtownabbey, Northern Ireland (Home Bible Studies)

Metzger M. Bruce, A Textual Commentary on Greek New Testament, London (United

Bible Societies) 1971

Metzger M. Bruce, The Text of the New Testament, New York (Oxford University Press) 1968

New Bible Dictionary Second Edition, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1994

New Dictionary of Theology, Leicester, England (Inter-Varsity Press) 1988

Novotný Adolf, Biblický slovník, Praha (Kalich) 1956

Novotný Tomáš, Přicházejí, Praha (Oliva) 1992

Pokorný Petr, Literární a teologický úvod do Nového zákona, Praha (Vyšehrad) 1993

Reed A. David, Jehovah's Witnesses Answered Verse by Verse, Grand Rapids, USA (Baker Book House Company) 1986

Reed A. David, Worse Than Waco Jehovah's Witnesses Hide a Tragedy, Stoughton, USA (Comments from the Friends) 1993

Remeš Prokop, Svědkové Jehovovi historický přehled, Praha (Oliva) 1995

Rhodes Ron, Reasoning from the Scripture with the Jehovah's Witnesses, Eugene, USA (Harvest House Publishers) 1993

Ryrie C. Charles, Základy teologie, Třinec (Biblos) 1994

Souček Josef B., Řecko-český slovník k Novému zákonu, Praha (Kalich) 1994

The New Encyclopaedia Britannica, Chicago, Vol. 15, USA (Encyclopaedia Britannica, Inc.) 1988

Vojtíšek Zdeněk, Netradiční náboženské směry u nás, Praha (Dingir) 1998

Zamarovský Vojtěch, Bohové a hrdinové antických bájí, Praha (Brána) 1982

**Seznam publikací Společnosti Strážná věž
(Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania):**

Insight on the Scriptures, 1988

Jak může krev zachránit náš život? 1990

Můžeš žít navždy v pozemském ráji 1990

Probud'te se! - různé ročníky

Rozmluvy z Písem 1993

Sjednocení v uctívání jediného pravého Boha 1991

Strážná věž - různé ročníky

Zlatý věk (dnešní Probuďte se!) - různé ročníky

Seznam použitých elektronických zdrojů:

Bible Works Software 4.0

Logos Bible Software 2.0

www.ccel.org

www.freeminds.org

www.jews-transfusion.htm

www.vbm-torah.org

www.watchtower.org/library

www.watchtowernews.org